

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА НІМЕЦЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ, ПЕРЕКЛАДУ ТА СВІТОВОЇ
ЛІТЕРАТУРИ**

**Кваліфікаційна робота
Магістра**

**на тему Структурно-семантичні особливості неологізмів у мілітарному
дискурсі німецької та української мови**

Виконала: студентка 6 курсу,
групи 8.0352-нп
спеціальності 035 Філологія
спеціалізації 035.04 Германські
мови та літератури (переклад
включно)
освітньо-професійної програми
Переклад (німецький)
Кобякова Вікторія Сергіївна

Керівник к.ф.н., доц. Федоренко
Л. В.
Рецензент д.ф.н., проф.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет іноземної філології

Кафедра німецької філології, перекладу та світової літератури

Освітній рівень магістр

Спеціальність 035 Філологія

Спеціалізація 035.04 Германські мови та літератури (переклад включно)

Освітньо-професійна програма Переклад (німецький)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

к.ф.н., доц. С.Ю. Вапіров

« » 2023 року

З А В Д А Н Н Я

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА

КОБЯКОВІЙ ВІКТОРІЇ СЕРГІЇВНІ

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи магістра (проекту) «Структурно-семантичні особливості неологізмів у мілітарному дискурсі німецької та української мови»

Керівник кваліфікаційної роботи (проекту) Федоренко Лариса Вячеславівна, к.ф.н., доцент

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом ЗНУ від «11» квітня 2023 року № 521-с

2. Строк подання студентом кваліфікаційної роботи (проекту) 7 грудня 2023

3. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи (проекту) теоретичні засади дослідження неологізмів у мілітарному дискурсі; структурно-семантичні засоби утворення неологізмів у німецькій та українській мовах.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): 1) здійснити огляд теоретичних джерел; 2) розглянути

теоретичний аспект утворення неологізмів; 3) дослідити структурні особливості утворення неологізмів у німецькій та українській мовах; 4) виявити та окреслити особливості структурно-семантичного аспекту мілітарної термінології, зосереджуючись на неологізмах, що входять до її складу.

5. Консультанти розділів кваліфікаційної роботи (проекту)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
Вступ	Федоренко Л.В., к.ф.н., доц.	29.04.2023	29.04.2023
Розділ 1	Федоренко Л.В., к.ф.н., доц.	25.05.2023	25.05.2023
Розділ 2	Федоренко Л.В., к.ф.н., доц.	14.06.2023	14.06.2023
Розділ 3	Федоренко Л.В., к.ф.н., доц.	29.08.2023	29.08.2023
Висновки	Федоренко Л.В., к.ф.н., доц.	07.09.2023	07.09.2023

6. Дата видачі завдання 05 квітня 2023

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи магістра	Строк виконання етапів роботи (проекту)	Примітка
1.	Пошук наукових джерел з теми дослідження та їх аналіз	березень 2023	виконано
2.	Пошук фактичного матеріалу	квітень 2023	виконано
3.	Написання вступу	квітень 2023	виконано
4.	Написання теоретичних розділів	травень 2023	виконано
5.	Написання практичного розділу	червень 2023	виконано
6.	Формулювання висновків	серпень 2023	виконано
7.	Проходження нормоконтролю	жовтень 2023	виконано
8.	Одержання відгуку та рецензії	листопад 2023	виконано
9.	Захист	грудень 2023	виконано

Автор роботи несе персональну відповідальність за відсутність в роботі несанкціонованих текстових запозичень (академічного плагіату)

Магістрант

(підпис)

В.С. Кобякова
(ініціали та прізвище)

Керівник роботи

(підпис)

Л.В. Федоренко
(ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер

(підпис)

С.Ю. Вапіров
(ініціали та прізвище)

РЕФЕРАТ

Дипломна робота – 53 стор., 129 джерела, 3 додатки.

Об'єктом магістерського дослідження є мілітарний дискурс німецької та української мови, а **предметом** – структурно-семантичні особливості неологізмів військової тематики у ньому.

Мета роботи: дослідити структурно-семантичні особливості неологізмів у мілітарному дискурсі німецької та української мови.

Теоретико-методологічні засади: класифікації неологізмів мілітарного дискурсу (М. Теленкова, І. Голуб, Д. Розенталь, В. Заботна, І. Барц.); теорії розвитку та збагачення лексичного складу мови з допомогою запозичень та новоутворень (О. Гладка, Д. Борис, В. Устінова), структурно-семантичний потенціал мови (І.Я. Мислава-Бунько, Н.Ф. Клименко, А. Кірієнко, О.В. Слаба, О.І. Дзюбіна, І.А. Малиновська).

У даній роботі розглядаються дві категорії змін - екстралінгвальні та лінгвальні, які впливають на зміни в словниках німецької та української мови. Також визначено два основних напрямки неологізації словникового складу: зовнішні та внутрішні. Під терміном "неологізм" розуміється нове слово, яке може бути новим за своєю формою або значенням. Важливо відзначити, що поняття "неологізм" включає в себе аспекти "запозичення".

Аналіз показує, що мова, є динамічним явищем та постійно змінюється завдяки кільком чинникам: прийому слів з інших мов та їх асиміляції, використанню словотворчих моделей для створення нових слів та використанню метафор для перенесення значень слів.

Отримані результати: Провівши детальний аналіз структурної та семантичної складової термінів у німецькій та українській мові, ми прийшли висновку, що найбільш продуктивною є афіксація, а саме терміни утворені шляхом додавання до основи суфіксів «-ung», «-bar», "-er", "-mann", "-tion" та "-sion", «-ізація», «-ка», «-ств(о)», «-цтв(о)», «-ар-», «-івк(а)», та префіксів «ge-», "un-", "ent-", "pro-", "anti-", "de-", «від-», «за-», «на-», «де-»

Велика кількість прикладів представлена словоскладанням, такими способами, як: іменниковий, складанням власних назв, прикметниковий, прислівниковий та дієслівний. Така кількість дає нам зрозуміти, що даний тип утворення неологізмів є так само продуктивним та вагомим. Акроніми та скорочення лексичних одиниць також займають велику частину новоутворень. Також є приклади незвичної неологізації цифровими скороченнями – 200 (двохсотий), 500 (п'ятисотий).

Найпоширенішим способом утворення неологізмів залишають все ж таки запозичення з інших мов. Що стосується семантичної складової, то тут перші позиції займає адаптація, з якою стикають нові слова при переході до іншої мови.

Ключові слова: *мілітарний дискурс, структурно-семантичні особливості, неологізм, військовий термін, спеціальна мова, війна.*

ЗМІСТ

ВСТУП	8
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ НЕОЛОГІЗМІВ	11
1.1 Визначення неологізмів та їх роль у мові	11
1.2 Класифікація неологізмів за походженням та функціональними ознаками	13
1.3 Неологізм як предмет сучасних лінгвістичних досліджень	16
Висновки до розділу 1	20
РОЗДІЛ 2 ТЕОРЕТИЧНІ ПРИНЦИПИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ У ПРИЗМІ МІЛІТАРНОГО ДИСКРУСУ	22
2.1 Визначення та дослідження мілітарної лексики	22
2.2 Особливості лексико-семантичної структури німецької військової термінології	25
2.3 Процеси зміни та розвитку військового словникового складу української мови	30
2.4 Дерииваційні особливості термінів німецької лексики мілітарного дискурсу	33
Висновки до розділу 2	39
РОЗДІЛ 3 СТРУКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ МІЛІТАРНИХ НЕОЛОГІЗМІВ.....	40
3.1 Особливості структури складних лексичних одиниць	40
3.2. Характеристики семантики новоутворених слів у військовому жаргоні	50
Висновки до розділу 3	56
ВИСНОВКИ	59
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	61
ДОДАТОК А	71
ДОДАТОК Б	72
ДОДАТОК В	73
ZUSAMMENFASSUNG	
Декларація академічної доброчесності	

ВСТУП

У сучасних умовах, на тлі геополітичних та геостратегічних перетворень, воєнні конфлікти, політичні кризи та соціокультурні трансформації впливають на розвиток мовлення, в тому числі термінології воєнного дискурсу. Політичні кризи та військові події неминуче впливають на зміни у лексиці, зокрема, на формування нових слів і термінів, які часто відображають нові реалії та виклики. Одними із найбільш значущих подій стали військові події на сході України в 2014 та повномасштабне вторгнення Російської Федерації в Україну 24 лютого 2022. Це військове вторгнення супроводжувалося жорстокими бойовими діями, що призвели до серйозних людських та матеріальних збитків. На додаток до військової активності, війна спричинила масштабні політичні та соціокультурні зрушення на міжнародній арені. Такі конфлікти та кризи впливають на мовну сферу, прискорюючи формування нової термінології та неологізмів, що відображають нові реалії та виклики.

Запровадження нових технологій, зміни в стратегічних підходах, кібератаки, гібридна війна - це лише деякі з факторів, що вимагають актуалізації воєнної термінології та появи нових лексичних одиниць для точного відображення нових реалій. Під час воєнних конфліктів українська та німецька мови зазнали інтенсивних змін і втрати сталих зв'язків, а також збагатилися новими словами та висловами, які виникають для відображення специфіки військової діяльності та сучасних політичних реалій. Світові лідери, військові експерти та мас-медіа активно використовують мілітарну термінологію для комунікації про стан військових операцій, технологічних досягнень та геополітичних реалій.

Актуальність даної дипломної роботи обумовлена необхідністю дослідження структурно-семантичних особливостей мілітарних неологізмів у німецькій та українській мовах. Воєнні конфлікти, зокрема, війна в Україні та її наслідки, а також глобальні виклики в сфері безпеки, кібербезпеки та військових технологій, створюють необхідність для військових експертів, лінгвістів та перекладачів адаптувати іноземні терміни та створювати нові слова для як найточнішого та ефективного спілкування. Військовий дискурс та мілітарна термінологія також є важливою складовою культурного контексту та розвитку мови. За допомогою вивчення неологізмів можна буде зрозуміти вплив воєнних подій на мовні практики та відображення культурних аспектів, а також з'ясувати реакції мови на сучасні виклики та зміни.

Наукова новизна дослідження полягає у глибокому аналізі структурно-семантичних особливостей мілітарних неологізмів у німецькій та українській мовах на фоні воєнного конфлікту в Україні, а також врахуванні їх впливу на політичні комунікації та міжнародні відносини. Аналіз семантичних змін мілітарних неологізмів та їх роль у комунікації про воєнні та безпекові питання також є значущими аспектами дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами та темами. Такі науковці як Гриценко, Єлісеєва, Третяк, Жулінська, Довбня та багато інших, приділили свою увагу військовому питанню та зробили вагомий внесок у дослідження багатьох питань з воєнних конфліктів.

Поглиблюючись в цю тему можна зрозуміти, що неологізми, які з'являються у інформаційному просторі викликають зацікавлення серед науковців, щодо питання висвітлення та введення у мовлення позначень пов'язаних з війною. Дана справа розглядається багатьма вченими, такими як: С. Гриценко, Н. Єльнікова та багатьох інших.

Об'єктом дослідження є неологізми, а саме новостворені слова та вирази, що вживаються у мовленні, пов'язаному з військовою тематикою та мілітарним дискурсом.

Предметом дослідження є мовні явища - неологізми, які виникають у спеціальному військовому контексті, та їхні лінгвістичні характеристики, які визначають їхню роль у мовленні і відображають особливості мілітарного дискурсу.

Мета дослідження полягає у вивченні мілітарних неологізмів у німецькій та українській мовах, а також аналізі їх структурних особливостей та семантичних змін, які відбулися внаслідок воєнних конфліктів і політичних трансформацій. Вивчення неологізмів у мілітарному дискурсі сприятиме з'ясуванню засобів утворення нових слів та визначенню їх ролі в рефлексії сучасних воєнних реалій, а також допоможе визначити вплив іншомовних факторів на лексику та термінологію української та німецької мов.

Реалізувати поставлену мету допоможуть наступні **завдання**:

- Зібрати та проаналізувати актуальні джерела та літературу, що стосуються мілітарного дискурсу, мовних трансформацій, термінології та неологізмів у німецькій та українській мовах.
- Здійснити огляд мілітарного дискурсу в німецькій та українській мовах, визначити основні тенденції використання неологізмів у військовому контексті.
- Зіставити та порівняти неологізми, що з'являються в мілітарному дискурсі обох мов, і виявити спільні та відмінні риси їхньої структури та семантики.
- Дослідити вплив культурних та історичних факторів на формування та поширення мілітарних неологізмів у німецькій та українській мовах.

Матеріалом дослідження стали 300 нових слів та військових термінів, які виявлені в сучасних німецько- та україномовних статтях з таких різноманітних видань, як «der Spiegel», «Zeit Online», «WirtschaftsWoche», «Bild», «FAZ», «Tagblatt», «WAZ» та «Tagesschau». Також були взяті до уваги тексти з інших джерел, таких як «Голос», «Радіо свобода», «АрміяInform»,

«Главком», «Свобода», та інші. Паралельно з цим було проведено переклад та аналіз новоутворень, які були додані до словника сучасних неологізмів.

Методологічною складовою дипломної роботи є застосування корпусного дослідження, яке дозволить зібрати репрезентативні зразки мовлення, що використовуються саме у мілітарному дискурсі. Серед методів хочеться виділити один із кількісних соціологічних методів, контент-аналіз, саме за допомогою якого можа систематизувати та класифікувати неологізми за їхніми структурними особливостями та семантичними характеристиками. Такий метод, як інтерв'ю та анкетування. Саме вони допоможуть зрозуміти перспективи вживання неологізмів у реальних військових комунікаціях. Хотілось би виділити компаративний аналіз, за допомогою якого ми зможемо провести порівняння між мілітарним дискурсом німецької та української мов. А також з'ясувати чи існують спільні тенденції у їх вживанні та виявити особливості впливу культурних, історичних та соціальних чинників на формування нових слів та термінів. Ну і звичайно вивчення офіційних документів, що допоможе ідентифікувати особливі терміни та термінологію, що вживаються у військовому середовищі.

Теоретичне значення даного дослідження полягає у розкритті нових знань та розумінні мовних явищ, пов'язаних із неологізмами в мілітарному дискурсі німецької та української мов. Воно сприяє розвитку лінгвістичної теорії та відображенню специфіки мовленнєвого процесу в контексті військової сфери.

Практична цінність даної роботи полягає у тому, щоб акцентувати увагу суспільства на особливостях не тільки появи та введення у кругообіг лексичної складової певних неологізмів, а й на особливості структурно-семантичної цілісності військових неологізмів. Саме тому результати цієї частини можуть бути цінними в наступних сферах: військова, мовознавство та лінгвістика, переклад та комунікація, ЗМІ та комунікаційні дослідження, навчальні заклади та культурний обмін.

Структура роботи. Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, поділених на підрозділи, висновків та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ НЕОЛОГІЗМІВ

1.1. Визначення неологізмів та їх роль у мові

Мова є однією з найважливіших складових культури. Вона реагує та змінюється відносно подій. Таким чином мова за останнє десятиліття зазнала значних змін, які стали наслідком російсько-української війни, що розпочалась ще в 2014 році. Багато подій переслідувало Україну, як внутрішніх так і зовнішніх, при чому у всіх аспектах: політичних, культурних, соціальних та ін. Тож зміни в цих сферах істотно вплинули на розвиток мови. Через російську агресію проти України суспільство було вимушено робити все. Для того аби світ почув нас та звернув свою увагу на ці криваві події та міг дати вірний висновок діям російським окупантам. Тож єдиним вдалим способом, донести правдиву інформацію до міжнародної спільноти стали новостворені наративи, хештеги, меми та багато інших аспектів, які можуть вплинути на думку інших у сучасному світі.

Науковці розрізняють сучасні новоутворення на неологізми та okazionalizmi. На відміну від перших, другі не стають загальноновживаними та не входять у повсякденний вжиток. Неологізми ж, які з'являються у мілітарному дискурсі, представляють собою важливий аспект лексичної динаміки мови. Дослідження цих нових слів та виразів вимагає визначення термінологічної бази та розробки чітких критеріїв їхньої класифікації. У цьому підрозділі буде розглянуто різні підходи до визначення неологізмів та їх класифікації в контексті мілітарного дискурсу.

Аналізуючи різні джерела та дослідження, можна виявити різні визначення та підходи до розуміння неологізмів. Відомі лінгвістичні автори підкреслюють, що неологізми є невід'ємною частиною мовного процесу та виникають для відображення нових явищ, реалій та відповіді на сучасні виклики суспільства.

Зокрема, Дмитро Горбань визначає неологізми як «новий вираз, нове слово, нова семантична одиниця в мові», а Олександр Дулеба акцентує на тому, що неологізми виникають під впливом «потреб суспільства, наукових, технічних, культурних змін, нових понять та реалій». В той же час на думку Ірини Фармус: «неологізм – це новоутворення, яке з'являється в мові, об'єднується в системі, узагальнює інформацію, відображає певні реалії та стає засобом мовної реалізації позитивних чи негативних, суб'єктивних чи об'єктивних оцінок». Таким чином, визначення неологізмів відображає їхню сутність як важливого інструменту мовного виразу в умовах постійної еволюції суспільства та технологій.

Роль неологізмів у мові має вагому та багатогранну сутність, яка визначає їхній вплив на розвиток мовного виразу та відтворення сучасних реалій. Неологізми допомагають мові адаптуватися до стрімко змінюючогося світу, виражаючи нові поняття, явища та тенденції, що виникають у наслідок наукового та технологічного прогресу, соціальних змін та культурних зміщень. Вони функціонують як мовний витвір технологічного та соціокультурного розвитку.

Ці новоутворення не лише збагачують словниковий запас мови, а й надають можливість точніше та специфічніше висловлювати концепції та думки. Їхня роль особливо вагома в спеціалізованих галузях, таких як військовий дискурс, де точність та ясність мовного виразу мають життєво важливе значення.

Неологізми стають основним засобом виразності та стилістичної різноманітності мовних текстів. Вони відтворюють динаміку та сучасність мовного виразу, дозволяючи уникнути застарілих конструкцій та словотворчих форм.

Також важливо відзначити, що неологізми можуть віддзеркалювати культурні зміни, роль країн у міжнародній арені та їхні стратегічні концепції. Вони стають важливими показниками впливу міжкультурних та політичних процесів на мову.

З точки зору військового дискурсу можна сказати, що новоутворення та нові вирази не тільки віддзеркалюють наукові досягнення, технологічний прогрес та зміни в стратегічних концепціях, але й забезпечують точне вираження ситуацій, що виникають в умовах сучасних конфліктів та оборони.

Важливо відзначити, що неологізми сприяють ефективній комунікації у військовому середовищі, де точність та зрозумілість мовного виразу є особливо важливими. Вони дозволяють уникнути неоднозначностей, підсилити емоційний вираз та відтворити динаміку сучасних військових подій.

Ці новоутворення також відображають культурні аспекти та цінності, пов'язані з обороною та безпекою. Їх введення в мілітарний дискурс може віддзеркалювати зміни в стратегічному мисленні, а також вплив іноземних впливів на військову термінологію.

Отже, неологізми у мові грають ключову роль у відображенні сучасних тенденцій, створенні нових виразних можливостей та адаптації до змін у різних сферах життя. Дослідження їхньої ролі сприяє глибшому розумінню динаміки мовного розвитку та його зв'язку з суспільними змінами. Вони розкривають роль цих нових слів та виразів у формуванні мовної картини світу військової сфери та їх внесок у комунікацію,

реалізацію стратегій та відтворення сучасних реалій військового середовища.

1.2. Класифікація неологізмів за походженням та функціональними ознаками

Розподіл нових слів та виразів на групи, залежно від способу їх виникнення, розкриває багатогранність мовної творчості. Опираючись на стилістичну теорію неологізмів, марковані слова, значення слів або фразеологізми мають нести в собі певну новизну та пройти певний шлях, щоб називатись неологізмом. Класифікація неологізмів за їх походженням відображає різноманітні шляхи, якими нові слова та вирази потрапляють у мовний вжиток.

Підґрунтям для створення класифікації неологізмів є різні критерії їх оцінки. Таким чином, залежно від способів їх утворення М. Теленкова, І. Голуб та Д. Розенталь виділяють лексичні та семантичні неологізми, загальномовні та індивідуально-авторські, номінативні та стилістичні. (див. Схема 1.1.). Де перелічені мають наступні значення:

- Спосіб появи: лексичні – створюються за продуктивними моделями або запозичуються з інших мов; семантичні – виникають в результаті присвоєння нових значень вже відомим словам.
- Умови створення: загальномовні – поява з новим поняттям або новою реалією; індивідуально-авторські – введені у вжиток конкретними авторами.
- Цілі створення: номінативні – номінативна функція в мові; стилістичні – дають образну характеристику предметів, які вже мають назви.

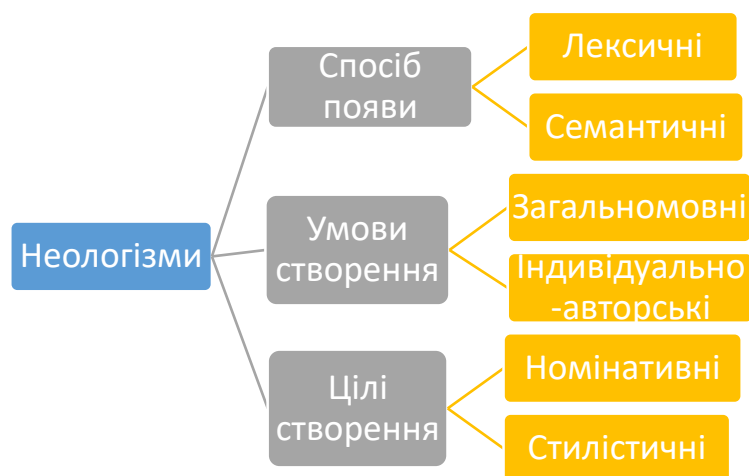

Схема 1.1. – Класифікація неологізмів за різними критеріями

За В. Заботкіною нові слова поділяються на: власне неологізми в яких новизна форми поєднується з новизною змісту; трансномінації поєднують новизну форми зі значенням, які вже передавались раніше іншою формою; семантичні інновації або переосмислення в яких нове значення позначається формою, вже наявної в мові. [Заботкіна, с.28]

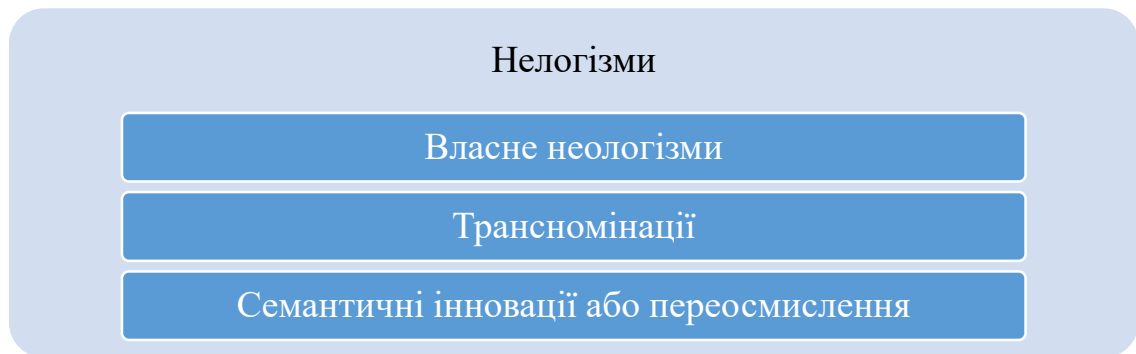

Схема 1.2. Класифікація нових слів за В. Заботкіною

Такий науковець, як Ліі Гілберт висунув пропозицію, щодо класифікації неологізмів в залежності від їх способу творення. Таким чином було виокремлено чотири групи неологізмів [Рыбин, 79]:

- Фонологічні;
- Запозичені;
- Семантичні;
- Синтаксичні.

Та синтаксичні неологізми він пропонує поділити на ще дві категорії: морфологічні (словотвір) та фразеологічні (словосполучення).

У науковій літературі досить розгорнуто розглянуто й такі неологізми як внутрішньомовні та запозичені або позамовні. Таким чином перші виникають у результаті творчого перетворення в рамках власної мовної системи. Вони утворюються шляхом застосування звичних морфологічних, синтаксичних та лексичних процесів. Ця група відображає мовний винахід та гнучкість, адже новоутворення відповідають мовним нормам та правилам. А другі є результатом мовного контакту та взаємодії між мовами. Ці неологізми приносять ідеї та поняття з інших мов, доповнюючи мовний арсенал. Вони можуть бути важливим джерелом для передачі нових концепцій, але водночас вимагають адаптації та врахування особливостей власної мовної системи.

У германістиці найбільш відомою класифікацією є та, що виділяє наступні види неологізмів:

- Власне неологізми (Neuwort, Neulexem, Neubildung) – абсолютно нові слова, пов'язані з виникненням нових референтів;

- Нові значення (Neubedeutung, Neusemem) – семантичні інновації при збереженні звучання та морфологічної структури слова;
- Перейменування (Neubezeichnung, Neuformativ) – морфологічні нововведення при збереженні змісту;
- Новоутворення (Neuprägung) – нові лексеми, які утворені за правилами словотворення певної мови від слів, що вже існують, і мають у собі нове значення. [Кірієнко, ст. 9-10]

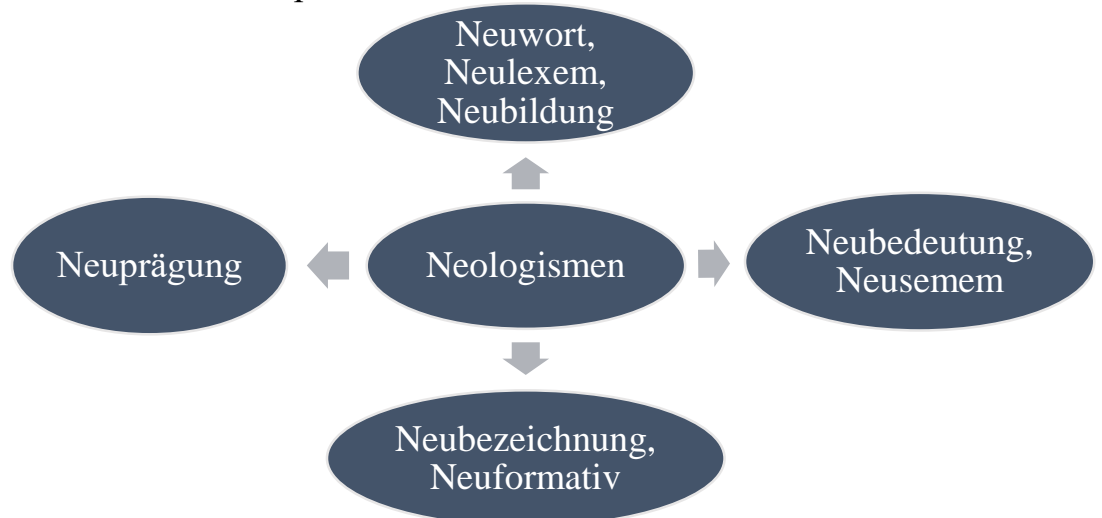

Схема 1.3 Класифікація неологізмів у німецькій мові І. Барца

Опираючись на вищезгадані матеріали можна зрозуміти, що конкретної, єдиної загальноприйнятої класифікації для неологізмів не існує. Але кожна з них розкриває та показує процеси мовної еволюції.

Що стосується функціональних ознак неологізмів, то вони відображають їхню роль та вплив на мовний вираз у мілітарному дискурсі. Зазвичай функції неологізмів окреслюються потребами суспільства, яке й знаходиться в постійному стані розвитку разом з мовою. Узагальнивши праці різних науковців можна побачити, що метою використання неологізмів є номінація нових понять, для заміни попередніх.

Перш за все, неологізми мають комунікативну функцію, яка полягає в їхньому використанні для точної та ефективного передачі нових ідей, понять, об'єктів чи технологій. Ці новотворення висвітлюють актуальні аспекти військового життя, що дозволяє забезпечити зрозумілу та точну комунікацію серед фахівців.

Термінологічна функція неологізмів полягає у створенні нових термінів та понять для опису сучасних явищ, аспектів та технологій. Вони вирішують проблеми відсутності або застарілості лексичних одиниць у мові, надаючи зручний та точний мовний апарат для передачі спеціалізованої інформації.

Крім того, експресивна функція неологізмів дозволяє виразити нові почуття, ставлення та емоції, що виникають в контексті військової

діяльності. Вони можуть надати текстам ефективність, виразність та різнобарв'я, сприяючи належній відповідності між мовним виразом та змістом.

Згадані функції можуть обумовлюватись наступними чинниками:

- Мовна економія – одна з основних причин змін та розвитку мовних систем та рівнів;
- Уніфікація – систематизація нових понять та пояснень;
- Виразніше, точніше найменування – виникають в процесі розвитку суспільства;
- Експресивно-стилістичне оновлення – урізноманітнення стилістичної забарвленості мови.

1.3. Неологізм як предмет сучасних лінгвістичних досліджень

Мова – це жива та змінна система, складний інструмент, який постійно розвивається, зберігаючи при цьому стабільність та цілісність, та є ключовим засобом комунікації. Очевидно, що питання про мовну динаміку, її сутність та причини мовної еволюції визначається як одна з основних тем у лінгвістиці.

Інновації в мові є неодмінною частиною процесу її розвитку. Поява нових лінгвістичних одиниць здійснюється під впливом зовнішніх факторів, пов'язаних із мовною системою, та врахуванням внутрішніх закономірностей, притаманних самій мові.

Вивчення розвитку словникового запасу неможливе без врахування діалектичного підходу до явищ загалом та словотворення зокрема. Основні ідеї полягають у взаємозумовленості та взаємодії мовних явищ, з використанням системного підходу для вивчення об'єктивної дійсності.

Найінтенсивніший розвиток мови припадає на область словникового запасу, що пояснюється його внутрішніми особливостями, а також в контексті взаємодії з іншими рівнями мови, особливо з урахуванням більшої позамовної детермінованості. В умовах глобалізації, стрімкого технологічного прогресу, розширення міжкультурних взаємодій, глобальних соціально-політичних трансформацій та подій пов'язаних з військовими діями та терористичними актами все більше уваги приділяється відносно новому напрямку в мовознавстві — неології, яка є науковою галуззю, що досліджує неологізми [Гордієнко, с. 71].

Попри різноманітність методів і засобів впливу на словниковий запас мови, центральним процесом у його розвитку вважається неологізація, яка

відображає загальний рух мови в напрямку новацій. У контексті сучасних лінгвістичних досліджень, зорієнтованих на вивчення процесів розвитку мови, глибоке та комплексне вивчення неологізмів стає предметом значущого інтересу.

Незважаючи на різноманіття способів та засобів впливу на лексичний склад мови, основним процесом у її розвитку є неологізація, що віддзеркалює загальний напрямок її еволюції в нові області. В рамках сучасних досліджень у лінгвістиці, які орієнтовані на вивчення процесів мовного розвитку, глибокий та комплексний аналіз неологізмів стає значущою темою.

Лексична система будь-якої мови утворювалась протягом великого проміжку часу і перебуває у постійному стані розвитку, оновлення, збагачення та вдосконалення. Незважаючи на цей процес постійного розвитку, мова залишається стабільною, оскільки є основним інструментом комунікації між поколіннями і гарантує взаєморозуміння між мовцями. Ці динамічні явища розкривають сутність мови як живого організму, що включає в себе як стійкі, так і змінні компоненти.

Питання розвитку мови завжди було об'єктом інтересу лінгвістів, і швидкі темпи оновлення лексичного складу протягом кількох століть призвели до актуалізації проблем, пов'язаних із аналізом лексичних новацій.

Як відзначає Ю. Зацний: «...темпи поповнення словникового складу англійської мови на початку нового століття свідчать, наприклад, про той факт, що лише за один місяць редакція журналу Collins Gem English Pocket Dictionary зафіксувала 140 неологізмів» [Зацний, с. 19]. При узагальненні визначення неологізму різними дослідниками можна виділити два основні підходи:

- Неологізми розглядаються як новоутворені синоніми існуючих понять. У цьому тлумаченні неологізм додає конотативний елементи (нюанси значення) до вже існуючих лексичних одиниць, привертаючи таким чином увагу реципієнта до оцінного чи іншого відтінку значення.
- Новоутворення, яке враховує наявний мовний матеріал (тобто використовує існуючі лексеми) за всіма встановленими правилами словотворення. Такі вислови часто відносяться до нових явищ або концепцій, які ще не представлені в широкому мовному словнику. [Зацний, с. 27].

Лінгвіст Ю. Зацний пояснює: «...суттєвим для вчених, що вивчають цей процес, є удосконалення словникового запасу, особливо терміну «неологізм» як новотвору. Проте це визначення вимагає додаткового уточнення. Розглядати неологізми тільки як слова або висловлення,

створені для позначення нового (раніше відомого) об'єкта чи вираження нового поняття, є недостатнім, оскільки таке визначення не враховує всіх видів новотворів. Навіть застосування інших критеріїв, таких як денотативний, стилістичний чи лексикографічний, не охоплює всі різновиди неологізмів.» [Зацний, с. 21].

На думку О. Селіванової: «Неологізм – це слово або словосполучення, яке використовується у конкретному мовному запиті для позначення нового, вже існуючого або існуючого в новому значенні, і термін якого зрозумілий носіям мови» [Селіванова, ст. 41].

Поява неологізмів переважно пов'язана з актуальними подіями, які мають вплив на життя суспільства. Висока «неогенність» та «неологічний бум» у ХХІ столітті, збільшений інтерес лінгвістів до нових явищ призвели до створення окремого напрямку у мовознавстві — неології [Гацалова, с. 23].

Для визначення нових слів у сучасній лінгвістиці використовуються терміни «інновація», «неоплазія» та «неологізм». В останні часи використання терміну «інновація» стало популярним, хоча серед лінгвістичних досліджень термін «неологізм» є більш поширеним [Гацалова, с. 92].

Термін «інновація» вживається для опису змін і нововведень на всіх рівнях мовної системи. Нові утворення відрізняються за морфемним, словотвірним, лексичним, фразеологічним і граматичними особливостями [Кирпиченко, с. 6]. У даній роботі терміни «лексичний новотвір» і «неологізм» розглядаються як синоніми.

Д. Борис вказує, що інновації охоплюють «нововведення, запозичення, а також включення та адаптацію в мову, що виникає внаслідок перерозподілу значень між мовними типами і стилями; це також відтворення слів і виразів з минулих епох» [Борис, с. 55]. Термін «інновація» застосовується для опису різноманітних форм новацій на різних рівнях мови або в похідних неологізмах, які входять до категорії нових мовних утворень [Борис, с. 154]. З цих визначень можна зрозуміти, що терміни «інновація» і «новоутворення» взаємодіють як узагальнені концепції та конкретні аспекти, і вони є взаємопов'язаними як види та підвиди.

О. Гладка висловлює схожу думку щодо трактування поняття «новоутворення». За її визначенням, лексична інновація – це слово або словосполучення, яке формується відповідно до існуючих (але менш вживаних) моделей словотворення в мові та позначає новий термін, предмет, сферу навчання, вид занять, діяльність тощо. Ця дефініція доповнює розуміння неологізму лікування неоплазії, вказуючи на об'єкт номінації, який виражає концепцію, що існувала раніше. [Гладка, с. 170-177]

У своєму словнику-довіднику М. Данилюк позначає неологізм як слово чи словосполучення, яке створено для позначення нового предмета або для вираження нового поняття [Данилюк, с. 82]. Ми користуємося трактуванням неологізму від О. Дзюбіної, яка розширює його концепцію. Згідно з її поясненням, неологізм – це нове слово, вираз або нове значення вже існуючого слова, що повторно з'явилося в мові на певному етапі її розвитку (у лінгвістиці). Також, відповідно до її досліджень, неологія – це галузь мовознавства, що досліджує новоутвори (їх види, способи утворення, вживання і т. д.) [Дзюбіна, с. 165].

Безсумнівно, термін «неологізм» виявився найбільш поширеним і життєздатним серед подібних термінів для позначення нових явищ. Його часто використовують наряду з термінами «інновація», «оказіоналізм», «потенційне слово», «новоутворення», але лінгвісти висловлюють різні думки щодо їх взаємозв'язку. Дослідники неологізмів часто стикаються з проблемою визначення справжнього неологізму. Тобто слова, яке має потенціал стати повноцінним елементом лексичної системи, на відміну від слова-колокатива. [Дзюбіна, с. 92].

Щоб розкрити сутність терміну «неологізм», важливо розглянути причини виникнення лексичного новотвору. У всіх дослідженнях, що торкалися інноваційних процесів у лексичному складі мови, існує консенсус, що поява нових слів з новими значеннями має дві основні причини:

- потребу назвати нове поняття;
- бажання створити нову назву (більш зрозумілу чи коротшу) для тієї частини реальності зовнішнього світу, яка вже має свою назву.

Мета неологізмів полягає, з однієї сторони, в тому, щоб давати назви новим або раніше неназваним поняттям чи реаліям, а з іншої, замінювати попередні назви новими. Це визначається декількома чинниками, такими як тенденції мовної економії, стандартизація номінативних моделей та створення нових назв в рамках експресивно-стилістичного новаторства, враховуючи соціально-політичні, пуристичні та евфемістичні судження [Устінова, с. 154-156].

Неологізми виникають у результаті обдуманого пошуку оптимальної назви для конкретних явищ суспільства, що обумовлено змінами в соціально-політичній, економічній, науково-технічній та культурній сферах, а також внаслідок глобалізації чи повсякденного життя. Оскільки поява нових слів пов'язана з новими обставинами та подіями у суспільному житті, проблему неологізмів слід аналізувати з соціолінгвістичної точки зору, щоб розуміти, як відбуваються соціально обумовлені зміни в мовленні.

На підставі теоретичного вивчення наукової літератури дослідники надали цьому поняттю власне визначення. За їх розумінням, неологізм - це нове слово, яке додається до словника для позначення нового явища або слово, що вже існувало в словнику, але отримало нове значення, признане більшістю носіїв мови.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

Неоднозначність визначення терміну «неологізм» зумовлюється відсутністю єдиного трактування цього поняття в спеціалізованій мовознавчій літературі. У сучасній мові неологізми виникають у зв'язку з розвитком науки, техніки та появою нових явищ у різних сферах суспільного життя.

Мовлення, як психічний феномен, піддається впливу як індивідуальних внутрішніх, так і зовнішніх чинників суспільного існування. Неологізми мають соціокультурний характер, і їх поява представляє собою закономірний процес суб'єктивного відображення дійсності в контексті суспільного існування.

Встановлено, що виникнення та використання неологізмів нерозривно пов'язані зі стилістикою, оскільки ці мовні засоби, подібно до інших, надають публіцистичним текстам конкретні стилістичні особливості і нюанси.

У ХХ столітті відбувався постійний розвиток науки, техніки, культури та засобів масової інформації, що призводило до розширення і створення нових областей номінацій. Друга половина двадцятого сторіччя визначалася як період "неологічного буму" в мові, де використання неологізмів сприяло збагаченню текстів експресією та більш виразними мовними нюансами.

Сучасна мова неможлива без неологізмів, оскільки вони є виявом постійного розвитку мовної системи. Відсутність новотворів може свідчити про регрес мови та її незмінність. Використання неологізмів має за мету номінацію нових понять або реалій, а також заміну попередніх найменувань новими. Це пояснюється різними факторами, такими як тенденція до економії мовних ресурсів, уніфікація моделей найменувань, бажання мати більш виразне та точне використання мови, стилістичне оновлення з акцентом на експресивність, а також врахування соціально-політичних, пуристичних та евфемістичних перспектив. У результаті постійного утворення нових слів словниковий склад мови постійно поповнюється значною кількістю неологізмів. Ці нові лексеми відображають реалії, події та явища в різних сферах життя людини, таких як житло, соціальні медіа, їжа, навколишнє середовище тощо.

Зазначено, що 10% неологізмів є псевдоангліцизмами, а найбільша частина (94%) представляє собою власне новоутворення, тоді як невелика кількість (6%) є новими значеннями. З урахуванням того, що мова постійно розвивається, дослідження неологізмів повинно проводитися на відповідному етапі розвитку мови.

РОЗДІЛ 2

ТЕОРЕТИЧНІ ПРИНЦИПИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

2.1 Визначення та дослідження мілітарної лексики

Лексичний склад будь-якої мови можна умовно розділити на загальноновживану лексику, що охоплює слова, використовувані незалежно від місця проживання, способу життя та професійної діяльності носія мови, та спеціальну лексику, яка включає діалекти, професійну лексику та жаргон. У даному дослідженні акцент робиться саме на спеціальній лексиці, де цей шар слів викликає труднощі у перекладі та розумінні для осіб, що не належать до структур, в яких використовуються ці вислови.

Розглядаючи лексику, що вживається у професійній діяльності, в кожній сфері існують спеціальні терміни, словосполучення, неологізми та професіоналізми, які існують тільки в межах конкретної галузі, такої як, , політика, військова сфера, економічна сфера та інші.

Військова мова включає в себе складну систему, об'єднуючи специфічну військову термінологію та військовий сленг. Терміносистема постійно розвивається та змінюється через появу нових реалій і понять. Військові терміни пронизують різні сфери соціального життя, що підкреслює актуальність вивчення цього лінгвістичного явища.

Класифікація термінів у військовій сфері є надзвичайно важливою, оскільки вона дозволяє ілюструвати структуру обраної сфери діяльності та розкривати її специфіку. Зазвичай терміни класифікують за різними ознаками, такими як зміст, структура та функції. Поміж українських мовознавців, що досліджували військову термінологію, можна вказати на таких дослідників, як: В.В. Балабін, М. О. Зайцева, П. Мельник, Д.В. Василенко, І.О. Литовченко, Л. В. Мурашко, і серед зарубіжних – Паула Лопес Руа, Л. Нелюбін, Г. М. Стрільківський, Г.А. Бучина та інші.

Аналіз літератури та публікацій з вивчення мілітарної термінології та дискурсу підтверджує, що більшість з них мають практично-орієнтовану спрямованість, включаючи підручники, посібники, методичні матеріали та словники. Зазвичай над структурно-семантичних, термінологічних та методологічних аспектах фокусуються дослідники теоретики та науковці.

Наприклад, В.В. Балабін вказує, що мілітарна термінологія є особливим видом спеціальної лексики, оскільки вона знаходиться на перетині двох функціональних стилів мови – офіційно-ділового та науково-технічного [Балабін, с. 10]. Хоч ця термінологія і становить значну частину

військової лексики та все ж визначення межі "військового терміну" ускладнюється через його широке використання. У зв'язку з особливістю цієї сфери, багато загальноживаних термінів отримують вузьке, спеціалізоване значення. [Балабін, с. 70-73]

Різноманітні визначення «військового терміну» підкреслюють відсутність загального розуміння, і терміни розрізняються за тактичними, організаційними, військово-технічними та іншими характеристиками. За словами мовознавця В. Н. Шевчука, військовий термін – це слово або словосполучення, що вказує на конкретне спеціалізоване поняття військової науки або техніки [Шевчук, с. 8].

Згідно із визначенням П.П. Мельник, військовий термін слугує лексичною одиницею, що впроваджує конкретний військовий референт у сфері офіційного військового спілкування [Мельник, с. 139]. Висновок полягає в тому, що військовий термін – це слово або словосполучення, яке чітко визначає концепцію військової справи. Його основні ознаки, такі як визначення, системність, однозначність, стилістична нейтральність та висока інформативність, реалізуються лише в межах терміносистеми, і поза її межами термін втрачає свої дефінітивні та системні риси, стаючи загальноживаною лексикою [Литовченко, с. 38].

Термінам властива відсутність синонімії, тобто єдність у визначенні. Однак у військовій термінології можна зустріти похідні терміни. Це зумовлено прагненням зекономити мовні ресурси, що призводить до укорочення складних термінів. Наприклад, військову форму ЗСУ часто називають «пiксель», *гауптвахту* – «губа», *бліндаж* – «нора». Зміни часто відбуваються в назвах зброї, як, наприклад, «Молот» (міномет М120-15 «Молот»), «Стугна» (ПТРК «Скіф», «Стугна-П»), «Джавелін» (FGM-148 «Джавелін»), «Дашка» (кулемет Дегтярьова-Шпагіна). Такі спрощення допомагають військовим ефективно комунікувати на полі бою.

Наведені приклади виходять за межі термінологічного поля і відносяться до військової субстандартної лексики. Військова термінологічна лексика відрізняється від субстандартної лексики, яка включає жаргонізми, сленгізми та фразеологізми, які вживаються у неформальному військовому спілкуванні.

Щодо дослідження військової термінології, монографія І. О. Литовченко пропонує класифікацію термінів за семантичним змістом, сферою застосування та на основі історико-лексикологічних аспектів. [Литовченко, с. 110-130] У своїй роботі Л. Л. Нелюбін систематизує військові терміни, враховуючи лінгвістичні та концептуальні аспекти термінології та використання військових термінів, за трьома основними групами:

- військова термінологія,

- військово-технічна термінологія
- емоційно забарвлена військова лексика [Нелюбін, с. 14]

К. Ісаєвою спробувала класифікувати військові терміни, що виявляє схожість із класифікацією Г. М. Стрільківського. Згідно з її підходом, військові терміни розподіляються відповідно до роду військ та видів збройних сил на тактичні, військово-організаційні та військово-технічні. Значення терміну в кожній сфері є однозначним. Класифікація також включає тематичні ознаки, такі як військові команди, технічно-тактичні терміни, військово-адміністративні терміни, військово-топографічні терміни та інші.[Ісаєва, с.31]

Подібний підхід до визначення класифікації можна відзначити в роботах З. Дубинця, який виокремлює назви осіб, пов'язаних з військовою справою, назву зброї, військового спорядження та регалій, а також назви збройних сил, військових одиниць, стратегій та тактик ведення бойових дій та їх наслідків.

Ю. Лукіяничук також пропонує класифікацію військових термінів відповідно до видів та родів збройних сил, таких як сухопутні війська, військово-морські сили, військово-повітряні сили, війська зв'язку та інженерні війська. Але цей підхід може виявитися недостатнім для дослідження військової термінології, оскільки в кожній з цих груп може виникнути необхідність в створенні додаткової класифікації термінів відповідно до їхніх особливостей. [Лукіяничук, с. 65-67]

Тематичні групи, запропоновані Г. Бучиною, краще підходять для нашого дослідження. Вона виділяє три основні тематичні групи [Бучина, с. 58]:

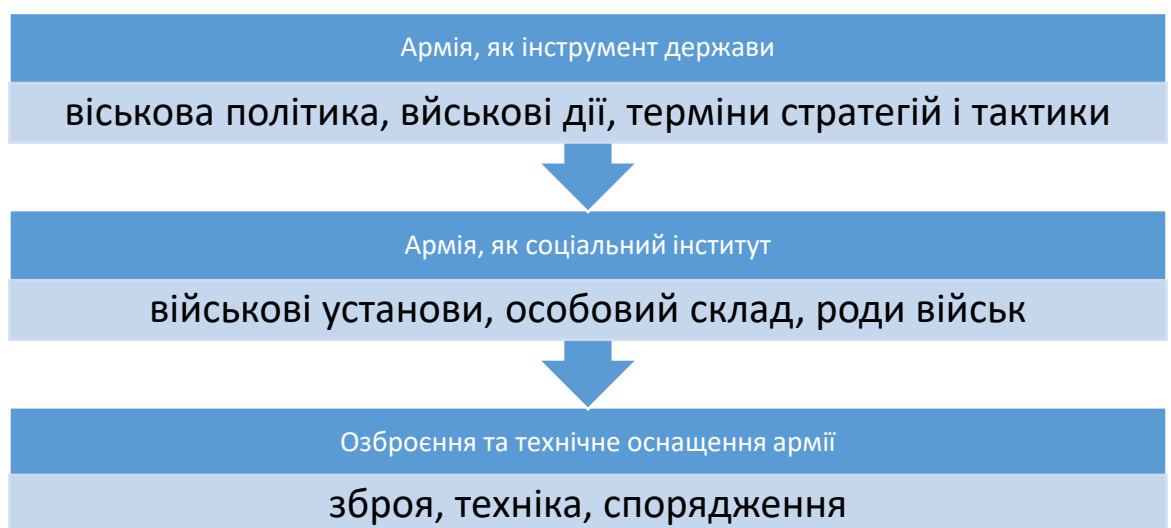

Схема 1.4 Тематичні групи мілітарної лексики за Г. Бучиною

Військова лексика відіграє значущу роль у формуванні і розвитку сучасних німецької та української мов і складається із складних систем.

Головною складовою частиною лексики мілітарного спрямування є військові терміни, які точно визначають поняття, найбільш прямо пов'язані з цією діяльністю і несуть значуще семантичне навантаження.

З урахуванням запропонованих класифікацій можна зробити висновок, що серед мілітарної лексики найчастіше виділяють військово-технічні терміни, назви військової структури та військові субстандартні лексеми. Кожна з цих класифікацій становить значущий внесок у лінгвістичні дослідження, оскільки дозволяє визначити конкретні структурно-семантичні особливості військової лексики.

2.2 Особливості лексико-семантичної структури німецької військової термінології

Становлення німецької військової термінології є складним і тривалим процесом, а структура досліджуваної терміносистеми має свої відмінності. У цій системі містяться спеціальні терміни, лексика, специфічна для військових справ, утворена від загальноживаних слів і жаргонізмів, терміни, які перейняті з інших терміносистем інших галузей і мають другорядну номінацію, а також багато запозичень з інших мов. Військова термінологія представляє собою добре організовану та структуровану систему термінів для позначення специфічних понять, утворюючи єдину систему мовних одиниць. Серед цих одиниць зустрічаються мілітарні терміни та елементи, які були перенесені з інших суміжних галузей, таких як політика, журналістика, юриспруденція.

Військові терміни формують лексико-семантичні групи в мові на основі парадигматичних відношень і є складовими більших лексико-семантичних полів. Ці поля мають ієрархічну структуру і включають в себе лексико-семантичні групи, які, у свою чергу, складаються з менших мікросистем, таких як синонімічні ряди, антонімічні пари, гіпоніми, конверсиви та інші.

Для термінології німецької мови є характерною полісемія, що полягає в тому, що один термін може мати кілька різних значень, в залежності від контексту його використання. Згідно з висловлюванням М.П. Кочергана, полісемія розвивається через динамічність структури мовного знаку, при якій знак або лексема отримують новий зміст на основі схожості та часової або просторової суміжності з іншими поняттями [Кочерган, с. 27]. Розвиток полісемії передбачає виникнення нового поняття, яке потребує найменування та його подальшу модифікацію.

Таким чином полісемію можна побачити у військовій термінології, наприклад, слово «*Unterstützung*» може мати кілька значень, залежно від

його поєднання з іншими словами, утворюючи складні терміни, такі як «*artilleristische Unterstützung*» – артилерійська підтримка, «*schwimmende Unterstützung*» – матеріально-технічне забезпечення кораблів під час плавання, «*Notfallunterstützung*» – тилове забезпечення у надзвичайній обстановці, «*Feldversorgungsunterstützung*» – польове обслуговування. Додатково, можна виділити інші слова з полісемією, такі як «*Allianz*», «*Frieden*», «*Operation*», «*Behörde*», «*Verteidigung*» та багато інших, що залежать від контексту і мають різне значення залежно від оточуючих лексем.

Явище полісемії має тісний зв'язок із наявністю загального семантичного і концептуального зв'язку, тому розглянемо різновиди багатозначності слова, яка виникає внаслідок перенесення значення. Один із найбільш продуктивних типів семантичних змін - це метафоричне перенесення. Метафорою називається передача значення одного предмета або явища на інший предмет або явище на підставі їхньої схожості; більше того, схожість може здійснюватися за різними ознаками, такими як форма, колір, зовнішній вигляд і так далі.

У теорії концептуальної метафори Дж. Лакоффа та М. Джонсона метафоричне перенесення сприяє усвідомленню абстрактних концепцій шляхом порівняння їх з відомими явищами [Lakoff, Johnson, с. 37]. Таким чином, когнітивний характер метафори полягає в тому, щоб розуміти невідоме через відомі концепції. За сферою виникнення, метафоричні терміни в німецькій військовій термінології можна класифікувати як антропоморфні, природоморфні, соціоморфні, артефактні, міфологічні та релігійні, метафори-колороніми. Серед цих видів, антропоморфні терміни є найбільш поширеними і поділяються на різні підгрупи:

- терміни, які пов'язані з частинами людського тіла (*Körperschutzweste* – бронезилет, *Handgranate* – ручна граната, *Armbrust* – ручний протитанковий гранатомет),
- терміни, які пов'язані з відчуттями (*kalter Krieg* – холодна війна, *schwere Artillerie* – важка артилерія, *hart umkämpfte Stadt* – місто за яке точаться запеклі бої)
- терміни, які вказують на дію або поведінку людини (*Überraschungsangriff* – раптовий напад, *Sprengkraft* – сила вибуху, *Abschusstechnologie* – технологія збиття)
- назви професій (*Marineoffizier* – офіцер флоту, *Pionier* – інженер військ, *Panzerkommandant* – командир танка)

Природоморфні терміни виявляють ознаки природних та фізичних явищ, на приклад: *Signalfeuer* – сигнальний вогонь, *Luft-Boden-Rakete* – швидкісна протирадіолокаційна ракета. До цієї категорії також входять терміни, які вказують на назви тварин та їхні частини, такі як: *Schwanz-*

Zünder – хвостовий запальник, *Panzerigel* – протитанковий їжак, *Käfer* – жучок-

До класу артефактних відносять терміни, які вказують на будь-який штучно створений об'єкт, продукт людської діяльності. Наприклад: *Parabolantenne* – параболічна антена, *Gurtzuführung* – стрічкова подача патронів, *Gabelstapler* – вилковий автонавантажувач.

Окрім артефактних термінів, у німецькій військовій термінології також використовуються менш поширені типи метафоричних термінів. До них належать:

- соціоморфні терміни – утворені на основі назв соціальних явищ або відносин (*Freundliches Feuer* - помилковий обстріл з боку своїх, *Kriegsdienstverweigerung* - відмова від військової служби)

- міфологічні або релігійні терміни – утворені на основі назв міфологічних або релігійних образів або символів (*Drachenzähne* - протитанковий надобб, *Feuertaufe* - хрещення вогнем)

Семантична деривація - це процес утворення нового значення на основі існуючого. У випадку метафоричних термінів семантична деривація відбувається шляхом переносу значення з одного поняття на інше. Наприклад, термін «*freundliches Feuer*» утворений шляхом переносу значення з поняття «дружба» на поняття «обстріл». Цей перенос значення відбувається тому, що помилковий обстріл з боку своїх часто є наслідком нерозуміння або недовіри між підрозділами. *Schwanz* (хвіст) - утворено шляхом переносу значення з поняття «хвіст» на поняття «хвостовий запальник». *Käfer* (жук) - утворено шляхом переносу значення з поняття «жук» на поняття «індикатор прослуховування».

Метонімічне перенесення є аналогічним явищем, проте його особливість полягає у використанні суміжних об'єктів для переносу значення. Метонімія відображає сприйняття та усвідомлення окремих аспектів реальності людиною, що і є результатом прагнення мовця до простоти виразу та ефективного використання мовних засобів [44, с. 46]. Розчленування семантики багатозначних слів може вести до виникнення омонімії, наприклад, *Navigator* – штурман, *Controller* – навідник-коригувальник, *Navy* – флот, військово-морські сили).

Важливо відзначити, що полісемія у терміносистемі є характерною для кореневих слів та менш розповсюдженою у складних лексичних утвореннях [Кочерган, с. 47]. Ця тенденція також спостерігається у системі військових термінів. Зі збільшенням компонентів у складному терміні ймовірність виникнення полісемії зменшується, наприклад: *Autorität* – керівництво, влада, управління, *Verfassungsautorität* – конституційні повноваження, *Einberufungsbehörde* – орган призову; *Einheit* – військово-

угруповання, підрозділ, частина, з'єднання, об'єднання, *Panzereinheit* – бронетанкове угруповання, *Einheitskommandant* – командир частини.

Поза полісемією, у сфері мілітарної термінології також спостерігається синонімія. Багато з військових термінів мають свої «дублети», які не несуть у собі конкретного значення і є абсолютними синонімами, відрізняючись лише формою. Незважаючи на те, що синонімія є важливим аспектом розвитку мови, в контексті будь-якої термінології вона розглядається як небажане явище, оскільки відзначається недоліком симетрії між знаком і значенням, що є визначальною ознакою терміну [Цимбал, с. 2].

З іншого боку, Л.В. Мурашко підкреслює важливість збереження повторень. З одного боку, це сприяє збереженню спадкоємності фахової лексики національної мови, а з іншого — надає певній терміносистемі інформаційної мобільності на світовому рівні [Мурашко, с. 122]. Терміни-синоніми об'єднуються у синонімічні пари та ряди рівнозначних термінів за спільним лексичним значенням та граматичними ознаками. Наприклад: *zivile Kontrollpunkte, Sicherheitskontrollpunkte, Kontrollpunkte* – блокпост; *Graben, Feuerschützengraben* – окоп; *Krieg, Kriegszustand* – війна; *Kampf, Schlacht* – бій. Слід враховувати, що утворення синонімічних одиниць визначається особливостями мови, насамперед це помітно в українській термінології, де більшість абсолютних синонімів — це пари слів, одне з яких запозичене, а інше — власне українське. Наприклад: детонатор - запальник, ядерна (зброя) – нуклеарна [Литовченко, с. 60]. Синонімічні відносини в лексико-семантичних групах військової лексики мають свою специфіку, обумовлену особливостями спеціальної лексики [Литовченко, с. 57]. З відсутністю загальноприйнятих підходів до розуміння та визначення явища у звичайній мові виникають проблеми у вивченні синонімів у фаховій лексиці. Тому тема дослідження синонімії у військовій терміносистемі залишається актуальною та вимагає подальших наукових досліджень.

Лексико-семантичні групи виявляють внутрішню єдність між їхніми складовими компонентами. Лексичні одиниці у цих групах взаємодіють як синоніми й антоніми, класифікуються за родами та видами на основі спільних та відмінних ознак або за аналогією у поняттях [Литовченко, с. 45]. У багатьох дослідженнях фахової лексики відсутнє конкретне визначення «термінологічної антонімії», тому використовується відповідна дефініція зі загальноновживаної мови.

Так, наприклад, Л. А. Новіков стверджує, що антонімічні відношення між лексемами в фаховій лексиці не існують [Новіков, с. 58]. Ми не приймаємо його точку зору, оскільки антоніми є необхідною характеристикою будь-якої фахової термінологічної системи, яка підкреслює наукові поняття. Специфічними у військовій термінології

можна виділити численні групи антонімів із різних сфер військової діяльності, таких як: *rückläufig – Angriff, Angriff – Rückzug, Krieg – Frieden, militärisch – zivil, Feind – Verbündeter, Waffenstillstand – Schießen*. Крім того, серед німецьких антонімічних пар є слова, які утворені за допомогою префіксів і надають словам протилежне значення, такі як: *miss-* (*Vertrauen – Misstrauen*), *dis-* (*engagieren – disengagieren*), *des-* (*Organisation – Desorganisation*), *un-* (*Ordnung – Unordnung, durchlässig – undurchlässig, Bombe – ungelenke Bombe*), *ver-* (*Unverletzlichkeit – Verletzlichkeit*).

Описані префікси визначають протилежне значення лише у випадку, якщо термін є складним і включає прикметник. Важливо мати на увазі, що не завжди префікси, що вказують на протилежність, створюють антонімічні пари, наприклад *Erfolg* (успіх) – *Misserfolg* (невдача). Префікси «*Gegen-*», «*Pro-*» та «*Anti-*», хоча мають значення "проти", не завжди утворюють антонімічні пари. Наприклад, «*Propaganda*» (пропаганда) – «*Gegenpropaganda*» (антипропаганда), «*Angriff*» (атака) – «*Gegenangriff*» (контратака), «*Panzerwaffe*» (танкова зброя) – «*Panzerabwehrwaffe*» (протитанкова зброя), «*Terrorismus*» (тероризм) – «*Antiterrorismus*» (атитероризм). Лексико-семантичні групи у військовій термінології мають обмежену кількість антонімічних пар, і, більше того, у технічних термінах для номінації зброї антонімічні відношення практично не фіксуються.

Отже, мілітарна термінологія представляє собою власний комплекс понять і вражає високорозвиненою лексико-семантичною структурою. В межах термінологічної частини військової лексики виявляється системність лексем, що виражається у явищах полісемії, синонімії та антонімії. У цій системі терміни утримуються у парадигматичних зв'язках, що дозволяє виділяти лексико-семантичні групи за конкретною тематикою, засновані на основних лексемах певної групи термінів. Військова термінологія є невіддільною складовою будь-якої лексичної системи мови, і тому для неї характерні такі процеси, як вторинна номінація, породжена метафоричним або метонімічним перенесенням, виникнення неологізмів, запозичення та інші. Поява полісемії в військовій термінології свідчить про глибокий зв'язок не лише з загальним словниковим запасом, але й з іншими системами наукових та технічних галузей, вказуючи на їхню спільну закономірність у процесі розвитку. Проблема полісемії у термінах є актуальною як для німецької, так і для української військової терміносистеми і потребує подальших наукових розвідок, зокрема у взаємозв'язку з явищем синонімії.

2.3. Процеси зміни та розвитку військового словникового складу

української мови

Для розгляду семантично-структурних особливостей неологізмів німецької термінології ми вважаємо за необхідне проаналізувати будову української терміносистеми. Аналіз таких особливостей вимагає фахових знань не лише в сфері побудови німецького терміну, але й їхньої будови у рідній мові. Українська військова термінологія почала формуватися під час становлення українського війська та наразі має значний науковий та лексикографічний здобуток, який вимагає дослідження [Удовіченко, с. 89].

Протягом певного часу українська військова терміносистема тісно взаємодіяла з російською мілітарною термінологією, таких як «вертоліт», «прапорщик», «рядовий», «спецназ», «товариш» (у формі звертання). Проте у 40–50-х роках ХХ століття розвиток україномовної військової термінології був практично припинений через утиски. Цей період відомий в історії як «русифікація» і фактично означає зупинення роботи з опрацювання та кодифікації українських термінів, а також їх відсутність у реальних умовах професійного використання [Яценко, с. 24].

За часів здобуття Україною незалежності розпочалась регенерація української військової терміносистеми, що підштовхнуло науковців до проведення досліджень та створення фундаментальних праць з розвитку та функціонування військової термінології на різних рівнях мови. Зокрема, Л.В. Мурашко здійснила актуальне дослідження історичного термінознавства, вивчаючи основні етапи формування військової терміносистеми та розкривши специфіку українських військових звань і посад протягом кількох століть. Я. П. Яремко також внесла вагомий внесок у дослідження процесу становлення української військової термінології, аналізуючи матеріали військових словників, статутів та журналів, які видавалися в Україні та за її межами. У науковому дослідженні Н.О. Яценко, впроваджено та проаналізовано терміни, що стосуються військового одягу в українській мові. Також розглянуто ключові різниці між поняттями «військова термінологія» та «військова лексика». Я. П. Яремко визначає етап, який розпочався після проголошення незалежності України, як «термінологічний бум», підкреслюючи основний напрямок розвитку української військової терміносистеми - дерусифікацію за допомогою ретротермінології [Яремко, с. 333].

Однією з останніх важливих праць, присвячених вивченню української військової терміносистеми, є монографія І. Литовченка 2016 року. В цьому дослідженні на основі термінів, пов'язаних зі зброєю, амуніцією та спорудами, виявлені тенденції розвитку мілітарного дискурсу,

а також визначені зовнішньомовні чинники динамічних процесів, які впливають на становлення то розвиток системи військових термінів.

На сьогоднішній день багато військових термінів пройшли суттєві зміни у зв'язку з реформуванням Збройних сил України. Таким чином у системі військових звань відбулись наступні зміни: звання «прапорщик» тепер відповідає званню «штаб-сержант», а «рядовий» став солдатом. Також, відповідно до закону 2018 року «Про внесення змін до деяких законів України щодо військового вітання», було введено нове військове вітання і звернення з «*товаришу*» було замінено на «*пане (пані)*» [29]. Хоча деякі терміни по сьогодні залишаються незмінними з часів Радянського Союзу, особливо це стосується назв зброї того періоду та їх аббревіатур, таких як кулемети Калашникова: ПК, ПКМ, ПКМС, ПКМБ, АКС-74У і так далі, які в українських документах наводяться без змін або до аббревіатур додається слово «кулемет» [56].

Неологістична українська та німецька військова терміносистема характеризується присутністю прямих мовних контактів з англійською мовою. Запозичення англійських термінів в українську та німецьку військову лексику стали виявлятися досить недавно. За Л. Туровською, мовні взаємодії між українською, німецькою та англійською не були постійними і, головним чином, мали пересічний характер, при цьому французька, німецька і, як вже відзначалося, російська мови виступали основними джерелами запозичення [Туровська, с. 86]. Англійські терміни переважно взяті з назв сучасної військової техніки та обладнання, з яких в українській терміносистемі утворюються нові вирази, такі як «хаймерсування» (використання ракетного комплексу HIMARS), «заджавелініти» (знищити за допомогою переносного протитанкового ракетного комплексу FGM-148 Javelin), «ПЗРК Стінгер» (FIM-92 Stinger). Інтенсивне використання іншомовних слів у військовій терміносистемі пояснюється не лише взаємодією між мовами, а також лінгвістичними аспектами, зокрема необхідністю впровадження нових виразових засобів для професійної номінації. Українська мова стикалася з відсутністю відповідних термінів через відсутність незалежності та недостатню розвиненість галузевих терміносистем.

У своєму дослідженні про вплив інших мовних систем, Л. О. Ткач вказує, що проникнення окремих норм з німецької, польської, російської та інших мов в українську мову було неминучим, оскільки ці елементи мали значну історію офіційного вживання і слугували посередниками у введенні нових реалій та концепцій, пов'язаних із науковими та культурними досягненнями сусідніх країн. Важливо відзначити, що на сьогодні особливості неологізмів, базується на глибокому вивченні будови іноземного слова, відіграє суттєву роль, полегшуючи розуміння утворення та його структурну складову, сприяючи міжнародному військовому

співробітництву та сприяючи розвитку вітчизняної військової справи через впровадження досягнень світової військової науки.

Протягом останніх 10 років в Україні відбувається велика кількість активних воєнних дій у зв'язку з російською агресією, що робить питання формування української військової терміносистеми ключовим у сфері національної безпеки. Українські ЗМІ та соціальні мережі активно використовують військову термінологію, багато з яких стають загальнопоширеними. Наприклад, значною мірою користуються військовими абрєвіатурами, такими як АТО, ОРДЛО, КПП, БМП, ППО, ДРГ та інші. Це спостерігається не лише в національному, а й у міжнародному вимірі, оскільки на міжнародній арені дуже активно висвітлюються події в Україні. Окрім того, з'являється необхідність у аналізі статей та думок міжнародних партнерів, оскільки українські події привертають увагу світового товариства. Важливо, щоб медійні аналітики володіли термінологією військових справ на рідній мові та іноземній, а головне були орієнтованими на постійне оновлення неологізмів та термінів у цій галузі.

Повномасштабне вторгнення РФ у 2022 році призвело до активного створення нових слів, які відображають поточні події. Один із словників, який фіксує такі українські неологізми, що виникли з 24 лютого, є проект «Армія Inform». У цьому словнику надається пояснення для новостворених слів, фраз та слів, які отримали новий смисл. Наприклад, термін «*кіборги*» вживається для позначення воїнів ЗСУ (хоча в більшості визначень «кіборги» асоціюються із захисниками Донецького аеропорту,). До інших неологізмів входять «*рашизм*» – злочинна великодержавна ідеологія Росії, «*бандеромобіль*» – бойовий автомобіль ЗСУ, «*тракторні війська*» – неочікувана ефективна допомога [76]. Деякі слова також оновили своє значення, наприклад, «*бавовна*» – тепер вживається для позначення вибуху, і слово отримало новий сенс внаслідок вжитку російськими ЗМІ слова «хлопок» замість «вибух», що має аналогічний звуковий відтінок із українською назвою тканини рослинного походження. Також зазначаються нові значення для таких термінів, як «*Град*» – російська реактивна система залпового вогню, «*орки*» – військові російської армії, «*піксель*» – форма української армії.

Неологізми, як правило, існують у словнику лише обмежений період і часто використовуються лише в творах, де вони були сформовані, або для опису подій, коли слово є актуальним. Однак деякі з них можуть втілити себе в мові і стати постійною складовою системи. Наприклад, публікація відомого американського історика Тімоті Снайдера з використання неологізму «рашизм» стало всесвітньовідомим терміном, який позначає російську ідеологію.[11]

Новотвори, приведені вище, широко вживаються та зрозумілі виключно в українському інформаційному просторі. У іноземних ЗМІ, такі як «орки», «кібоги», «бавовна», вони майже не використовуються, оскільки для опису військових та політичних конфліктів стараються уникати емоційно забарвлених слів та користуються мовою фактів. Тому досі актуальним залишається питання вивчення, систематизації та використання новотворів у військовому професійному мовленні, які виникли під час Антитерористичної операції (Операція Об'єднаних сил) та під час переходу Збройних Сил України на стандарти НАТО. Поява нових термінів, які виникли під час війни, не лише створює труднощі при їх перекладі, але також вносить певні структурно-семантичні особливості в мову. Ці слова можуть мати специфічні конотації, пов'язані з конкретними воєнними подіями та власною культурою військового середовища. Однак, незважаючи на це, відсутність певного терміну в словнику не повинна бути перешкодою для кваліфікованого фахівця. Замість цього, обізнаність у сучасному військовому термінологічному складі рідної мови виявляється надзвичайно важливою. Такий фахівець може ефективно використовувати ці терміни в професійному спілкуванні та сприяти точному відтворенню військових концепцій та явищ у текстах.

2.4. Дериваційні особливості термінів німецької та української лексики мілітарного дискурсу

До завдань, які є актуальними для сучасної лінгвістики, можна віднести вивчення тенденцій у словотворі та розвитку системи термінів. Дослідження можливостей розширення словникового запасу військової лексики підкреслює важливість збагачення її за допомогою словотвору. Використання власних ресурсів рідної мови та елементів запозичення надає терміносистемі значний потенціал для створення різноманітних лексичних одиниць.

Специфіка словотвору в сфері загальної лексики тісно пов'язана із словотвором військових термінів, що спонукає багатьох лінгвістів, таких як Б. Н. Головін, Л. В. Мурашко, Я. П. Яремко та Н. О. Яценко, стверджувати, що не існує особливої моделі формування військових термінів, яка б відрізнялася від загальноприйнятої. Однак військова сфера відрізняється умовами мовного спілкування та має конкретні особливості відбору та використання структурних елементів у системі словотворення [Мурашко, с. 93]. Згідно з висловлюванням Б. Н. Головіна, процес словотвору відбувається двома шляхами: використання внутрішніх ресурсів мови та запозичення з інших мов [Головін, с. 54].

Словотвір – це наука, яка досліджує синхронічні процеси, що взаємодіють при створенні слів. Це пов'язано із методами формування нових лексичних одиниць, зазвичай тих, що базуються на основі існуючих слів. У військовій термінології німецької мови морфологічний спосіб словотвору виступає як найпоширеніший процес, тому вимагає детального аналізу. Афікси в німецькій мові можуть бути дериваційними, тобто словотвірними суфіксами та префіксами, або флективними – суфікси створюють нові граматичні форми того ж слова.

Деривація представляє собою лексичний процес, який формує нові слова шляхом приєднання дериваційних афіксів (префіксів або суфіксів) щонайменше до одного кореня. Кожен афікс, який виникає в результаті деривації, має своє значення і може охоплювати як вузький, так і широкий діапазон семантичних значень. Таким чином, шляхом афіксації утворюють наступні номінації: суфікси, такі як «-trupp» (наприклад, *Panzertrupp* - танковий загін, *Sanitätstrupp* – загін медичного обслуговування, *Rettungstrupp* - загін рятувальників, *Luftlandetrupp* - повітряно-десантний загін, *Sondereinsatztrupp* - загін спеціальних операцій) чи «-ung» (наприклад, *Mobilisierung* - мобілізація, *Verteidigung* – оборона, *Rüstung* - озброєння). Префікси, такі як «ge-» для вираження минулої чи завершеної дії (*gezielter Angriff* - цілеспрямований напад, *gebremster Rückzug* - гальмований відступ), також є поширеними. Додатково, префіксоїди, як «Kriegs-» (військовий), використовуються для формування слів, наприклад, *Kriegsschiff* - військовий корабель, *Kriegstechnologie* - військова технологія. Суфіксоїди, такі як «-artig» (подібний до), можуть допомагати у створенні слів, наприклад, *kriegsartig* - подібний до війни, *truppenartig* - подібний до загону. Хоча інфікси та інтерфікси менше поширені в цьому контексті, вони також можуть зустрічатися. Афіксальні елементи, такі як «-bar» (можливість чи здатність), використовуються для утворення слів, наприклад, *kämpfbar* - здатний до боротьби, *verteidigbar* - захисний.

Тип суфіксу деривації використовується для формування нових слів на основі загальної лексеми. В контексті військової термінології, найбільш продуктивні суфікси, які вказують на виконавця дії, -er та -mann, дуже поширені серед військових професій. Наприклад: -er: *Offizier* (офіцер), *Bomber* (бомбардир), *Kurier* (кур'єр); -mann: *Wehrmann* (військовослужбовець), *Heeresmann* (військовослужбовець армії), *Marinemann* (військовослужбовець морської піхоти або флоту), *Fliegermann* (військовослужбовець авіації).

Суфікси -tion та -sion часто можна спостерігати в іменниках, які утворилися від відповідних дієслів. Наприклад, *Operation* (операція), *Division* (дивізія), *Infanterie* (Інфантерія), *Kartographie* (Картографія) - суфікс -ik вказує на науку або галузь, що вивчає певну область, *Logistik* (Логістика) - відноситься до планування та організації постачання військ.

Група слів, яка походить від одного кореневого компонента, утворює словотвірну парадигму. У таких групах можуть виявлятися всі можливі взаємозв'язки між спільнокореновими словами, іншими словами, ці групи відображають структуру утворення слова та його можливості для деривації. [Горпинич, с. 135]. Групи слів сприяють організації лексичних одиниць і відображають взаємодію між синтагматичними та парадигматичними відносинами, які є основою системи військової лексики. Розглянемо словотвірну групу на основі лексеми «*Krieg*» (війна): *Krieg* - *Kriegsführung* (військова стратегія) - *Kriegsrecht* (воєнне право) - *Kriegsschiff* (військовий корабель), *Kriegskopf* (боеприпас), *nach dem Krieg* (після війни), *Krieger* (воїн), *Kriegszeit* (час війни), *Kriegsführung* (бойові дії), *Kriegsspiel* (воєнна гра), *Kriegsgesang* (боевий спів), *Kriegsführung* (ведення війни), *Kriegführende* (воюючі держави), *kriegerisch* (бойовий характер), *Kriegshandwerk* (військове мистецтво), *Antikrieg* (противійськовий), *Nonkrieg* (мирний час), *Mehrfachkriegskopf* (багатоголовий боеприпас). Серед наданих прикладів можна визначити ланцюжок лексем, який організований за допомогою послідовного походження: «*Krieg – Kriegskopf – Mehrfachkriegskopf*». Усі інші приклади не пов'язані між собою мотиваційним відношенням та утворені різними морфологічними способами.

До прикладів зв'язку послідовної похідності можна віднести наступні ланцюги творення складних термінів:

- mobil – Mobilität – Gegenmobilität;
- lang – verlängern – verlängert – verlängerter Konflikt.

Серед прикладів можна виявити інший спосіб морфологічного утворення - префіксацію. Цей метод полягає у додаванні дериваційних префіксів до кореня для створення нового слова або нової форми існуючого слова. У німецькій мові всі префікси є дериваційними, але у більшості випадків, утворюючи нове значення, частина мови з додаванням префіксів не змінюється, до якої належить лексема.

Серед військової термінології виділяються найпродуктивніші словотвірні префікси, наприклад:

un-: може вказувати на відсутність або взаємодію протилежних явищ: "*Unbemannt*" (безпілотний) - військовий засіб або техніка, яка не потребує присутності людини. «*Unabhängigkeit*» (незалежність) - поняття, пов'язане з відсутністю залежності або незалежністю від інших сил чи влад. «*Unkonventionell*» (неконвенційний) - військова стратегія або тактика, яка не відповідає загальноприйнятим стандартам чи конвенціям. «*Unerkant*» (невпізнаний) - щось, що не може бути легко визначено або впізнано, часто в контексті прихованої діяльності або техніки. «*Unverletzlichkeit*» (невразливість) - стан, коли щось або хтось є непристосованим до поранень або збитків.

ent-: може вказувати на протилежність дії чи якості: «*Entwaffnung*» (роззброєння) - процес або дія відбирання зброї. «*Entmilitarisierung*» (демилітаризація) - процес відсутності військових сил чи об'єктів. «*Entspannung*» (розслаблення) - зменшення напруги або конфлікту між державами. «*Entlassung*» (звільнення) - процес визволення від військових або службових зобов'язань. «*Entschärfung*» (розрядження) - усунення загрози або небезпеки, зазвичай пов'язаної з вибуховими пристроями.

wieder-: може вказувати на повторюваність дії: «*Wiederauffüllung*» (повторне поповнення) - процес повторного поповнення запасів чи ресурсів. «*Wiederherstellung*» (відновлення) - дія відновлення, особливо військових сил після бойових дій. «*Wiederholung*» (повторення) - процес або дія повторюваності. «*Wiederbelebung*» (оживлення) - відновлення або оживлення після перерви чи збою. «*Wiederbeschaffung*» (повторне здобування) - процес повторного здобування ресурсів або обладнання.

Pro- та *anti-*: можуть вказують на підтримку або протистояння: *Propanzer* - підтримка танкових частин. *Antiluftwaffe* - протиповітряна оборона. *Protestaktion* - акція підтримки. *Antiterrorkampagne* - кампанія проти тероризму. *Protestrakete* - ракета для проведення акцій протесту.

Selbst-: може вказувати на самостійність або автоматичність: *Selbstverteidigung* – самозахист. *Selbstschussanlage* - автоматична система стрільби. *Selbsthilfegruppe* - група самодопомоги. *Selbstfahrer* - автомобіль, що рухається самостійно. *Selbstmedikation* – самолікування.

Слова, які формують окрему групу, утворюються шляхом основоскладання і відносяться до морфологічного методу словотворення. Основоскладання, або композиція, є одним з ключових методів у створенні сучасної військової термінології. Поєднання кількох основ у структурі слова дозволяє більш точно передати характеристики конкретного поняття чи військової організації. Ці слова також служать основою для похідних слів і відіграють ключову роль як цілісні одиниці не лише з граматичної, але й з семантичної точки зору [Клименко, 243]. Досить поширеним способом утворення композиції є слово *Militär*, що в поєднанні з іншими словами надає їм нове забарвлення військового характеру, наприклад: *Militärausbildung* - військова підготовка, *Militärflugzeug* - військовий літак, *Militärstrategie* - військова стратегія, *Militärdoktrin* - військова доктрина, *Militärstützpunkt* - військова база. Іноді трапляється важко розрізнити складені слова, які начебто вважаються одним словом, наприклад, *Flugzeugträgergeschwader* – авіаносець - летючий засіб несучий групи літаків, *Rückstoßdämpfungssystem* - система компенсації віддачі, *Gleichstromgeneratorenanlage* - станція з постійним струмом, *Nichtweiterverbreitungsabkommen* - Договір про нерозповсюдження.

Ефективне використання мови в професійному спілкуванні суттєво залежить від засад лінгвістичної економії, тому велика цінність надається

використанню складених слів в військовій термінології. Оскільки такі складні терміни мають великий обсяг значень, вони стають ефективним стилістичним засобом при створенні заголовків [Мислива-Бунько, с. 11]. Серед прикладів складних слів у заголовках можна виділити: «*Frankreich stoppt Rüstungslieferung an Russland*» - слово *Rüstungslieferung*, створене з іменника *Rüstung*, дієслова *liefern*, флективним суфіксом *-s* та закінченням *-ung*. «*Ukraine meldet Angriff auf Militärhauptquartier*» - слово *Militärhauptquartier*, створене з таких іменників як *Militär* та *Quartier*, прикметника *haupt*.

Дослідження процесів словотворення у військовому середовищі є захоплюючою темою, оскільки в силу військового контексту солдати використовують коди для захисту конфіденційної інформації від несанкціонованого доступу.

Ефективна комунікація, яка є захищеною та оперативною, вирішальна для успішної діяльності на полі бою. Саме тому в сфері військової термінології активно використовуються аббревіатури та акроніми. Основний акцент у процесі аббревіації військових термінів робиться на тих, хто видає оперативні накази. Це вимагає, щоб такі накази були лаконічними, ясними та забезпечували послідовність дій, не залишаючи простору для непорозумінь чи інтерпретацій [Metea, с. 203].

Повертаючись до думки про заощадження лінгвальної потужності, використання аббревіацій виявляється одним з найбільш результативних методів словотворення як у німецькій, так і в українській термінології. Цей підхід дозволяє передавати максимальний обсяг інформації за допомогою скороченої форми слова (як у звучанні, так і в письмовій формі), тим самим підвищуючи ефективність комунікативної функції мови.

Абревіатура представляє собою скорочену форму слова чи словосполучення. Акроніми, в свою чергу, відносяться до аббревіацій та, частково, належать до морфологічного методу словотворення. Існує багато визначень терміну «аббревіатура», але часто вони є неоднозначними чи навіть протиріччями. Тому не дивно, що універсальне та фундаментальне визначення цього поняття ще не визначено. Нові слова, які виникають в результаті скорочення, будуються на основі наявного лексико-граматичного матеріалу та дотримуються законів словотворення німецької мови.

Паула Лопес Руа пропонує наступну класифікацію скорочень, яку можна поділити на прості та складні. До простих можна віднести скорочені слова наприклад, *PAR* – *Panzerabwehrrakete*, *LAS* – *Luftabwehrsystem*, *GFÜ* – *Gefechtsfeldüberwachung*, *FEA* – *Fernmeldeaufklärung*. В той час як складні, поділяються на підгрупи:

- Ініціальні абрєвіатури представляють собою загальний термін для скорочень, які утворені з початкових літер слів. До цієї категорії відносяться алфавітні абрєвіації та акроніми. Основна різниця між ними полягає в способі вимови слів: як слово (акроніми) або як послідовність букв (абрєвіації). Алфавітна абрєвіатура – це слово, яке складається з початкової літери або букв кожної частини словосполучення і вимовляється літерацією. Наприклад, *OSCE* – *ОБСЄ*, *SSU* – *СБУ*. Акроніми також формуються з початкових літер словосполучення, але вони можуть мати варіанти написання, включаючи великі літери. Зазвичай використовують великі літери, що служить формальним методом, який чітко пов'язує акронім з базовим словом, наприклад, *Bw* - «*Bundeswehr*», *SEK* – «*Spezialeinsatzkommando*», *NATO* – «*North Atlantic Treaty Organization*», *AWACS* – «*Airborne Warning and Control System*».

- Усічення - це процес, при якому словоформа, яке зазвичай має тривалість у трьох чи більше складах, скорочується без зміни значення чи функцій. Усічення виглядають як змішані форми скорочень більших слів; однак вони спільно використовують дериваційний корінь, що створює абсолютний синонім. Наприклад, *San* - усічення від «*Sanität*» (медичний), *Pz* - усічення від «*Panzer*» (танк), *Flg* - усічення від «*Flagge*» (прапор), *Gen* - усічення від «*General*» (генерал), *Inf* - усічення від «*Infanterie*» (піхота).

- Контамінація - це процес створення нового слова, який виникає шляхом поєднання двох або більше словоформ через просте їх об'єднання, наложення та скорочення принаймні однієї з форм. Наприклад, поєднання *Flugzeug* - утворене з об'єднання «*Flug*» (політ) і «*Zeug*» (знаряддя), означає «літальний апарат». Також гарними прикладами можуть бути наступні слова: *Funk* - поєднання «*Fern*» (віддалений) і «*unk*» (коротка форма від «*Funkverkehr*», що означає радіозв'язок), вживається для позначення радіозв'язку. *Panzerdivision* - поєднання «*Panzer*» (танк) і «*Division*» (дивізія), означає танкову дивізію. *Nachrichtendienst* - поєднання «*Nachrichten*» (звіти) і «*Dienst*» (служба), використовується для опису служби розвідки чи інформаційної діяльності. *Flugabwehr* - об'єднання «*Flug*» (політ) і «*Abwehr*» (оборона), що вказує на систему повітряної оборони.

Наша думка полягає в тому, що запропонована класифікація скорочень Паули Лопес Руа, є досить зручною для аналізу військових абрєвіатур. Вона має основні категорії, яким обрані терміни відповідають дуже добре, таким як «ініціалізм», який вказує на слова, створені з перших літер складових слів та фраз, чи «алфавітність», яка відноситься до слів, що вимовляються як ряд букв. Але важливо зауважити, що будь-які намагання визначення та класифікації абрєвіатур обмежені, оскільки автори зазвичай розглядають та

систематизують лише ті аббревіатури, які чітко підпадають під одну категорію. Зростання популярності використання аббревіатур у різних сферах, таких як техніка, військові справи, урядові та неурядові установи, а також у обміні миттєвими та текстовими повідомленнями, доповнює розмиття меж між категоріями. Головна складність полягає в тому, що деякі типи скорочень можуть виявитися гібридними, тому класифікація може слугувати основою для подальших досліджень у напрямку класифікації скорочень в межах конкретної тематики.

ВИСНОВОК ДО РОЗДІЛУ 2

На підставі проведеного аналізу теоретичних та експериментальних досліджень щодо лексико-граматичних особливостей вживання термінів військової тематики можна зробити наступні висновки.

В загальному розумінні «військовий термін» трактується як слово або словосполучення, що називає військові поняття та явища, функціонуючи в межах військового дискурсу. В англійських військових термінах виявляється полісемія, яка може ускладнювати їх переклад. Одночасно ці терміни проявляють системність через полісемію, синонімію та антонімію. У відміню від термінів інших сфер вжитку, військова термінологія вирізняється синонімією.

Військовий дискурс характеризується термінами-дублями, що пояснюється міжнародністю військової термінології та використанням низки запозичень поруч із існуючими термінами в мові.

Зокрема, прагнення до лінгвальної економії відзначається скороченням складних термінів, використанням аббревіатур і сленгу як спрощення термінологічних одиниць шляхом асоціативних номінацій.

Розширення лексикону військового словника також відбувається за допомогою процесів деривації. Серед цих процесів найбільш продуктивними є морфологічні методи, такі як афіксація та основокладання. Особливо важливим є аналіз формування української військової термінології, оскільки це має вплив на досягнення еквівалентності в перекладі. Знання у галузі військових справ обох країн є ключовою складовою перекладацької компетентності, оскільки перекладач взаємодіє з термінологічними системами обох мов.

РОЗДІЛ 3

СТРУКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ НЕОЛОГІЗМІВ У МІЛІТАРНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ НІМЕЦЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

3.1 Особливості структури складних лексичних одиниць

В даному дослідженні розглядаються онлайн-статті німецькомовних видань «der Spiegel», «Zeit Online», «WirtschaftsWoche», «Bild», «FAZ», «Tagblatt», «WAZ» і «Tagesschau». Адже даний тип текстів має всі властиві закони побудови. Вона є комунікативно детермінованою мовленнєвою реалізацією авторського задуму. Авторський задум (інтенція автора, його погляд, мета авторського задуму) та тема (предмет мовлення) взаємно пов'язані визначальні характеристики тексту. Як і будь-який інший текст, стаття має дві сторони: форму та зміст, і структурується вона відповідно до взаємодії цих аспектів.

Під час створення тексту автор передбачає, як його твір може бути сприйняти реальний чи гіпотетичний читач, і структурує текст відповідно до цього передбачення. Точність авторського прогнозу має вирішальне значення, оскільки вона визначає адекватність сприйняття читачем логічної та прагматичної інформації тексту. Ще однією складовою авторського передбачення є урахування умов мовленнєвого спілкування. Точність такого прогнозу визначає відповідність мовленнєвої реалізації, забезпечуючи більш або менш адекватне сприйняття тексту. Таким чином, вибір лексичного матеріалу перш за все формує очікування читача стосовно статті.

Існує специфіка в створенні статей на військову тематику, яка виявляється в поєднанні кількох стилів мовлення. Перш за все, це включає в себе публіцистичний стиль, характерний для засобів масової інформації. Залежно від контексту, може використовуватися офіційно-діловий стиль, особливо у випадках, коли йдеться про статuti, накази, військові доктрини тощо. Науково-технічний стиль проявляється в різних інструкціях, які супроводжують виробництво військового призначення, від одягу до техніки. Навіть у розмовних або індивідуальних виразах можна виявити елементи стилю, особливо в усних повідомленнях на військову тематику, які також можна розглядати як особливий вид текстів [Кочерган, с. 70].

Стаття, присвячена військовій тематиці, виявляє ряд особливостей, одна з яких полягає в поєднанні різних стилів мовлення. Головним чином це стосується використання публіцистичного стилю, який є типовим для масових засобів інформації. Відзначається також використання офіційно-ділового

стилю у випадках, наприклад, при обговоренні статутів, наказів, воєнних доктрин тощо. Науково-технічний стиль проявляється в різноманітних інструкціях, які супроводжують виробництво військової продукції, починаючи від одягу і закінчуючи технікою. Навіть розмовний чи індивідуальний стиль може зустрічатися в усних повідомленнях на військову тематику, які також можна розглядати як певний тип текстів [Кочерган, с. 70].

Для лінгвістичного аналізу військових текстів слід використовувати універсальний підхід через різноманітне поєднання функціональних стилів. Універсальність полягає у необхідності точно передати комунікативну функцію (інструкцію), семантику, стиль і структуру вихідного військового тексту, при цьому обов'язково враховуючи комунікативну ситуацію, прагматичні аспекти, жанрово-стильові особливості і загальноприйняті норми цільової військової мови для конкретного типу військових текстів [Кочерган, с. 70].

Під час відбору та обробки матеріалу для статті ми застосовуємо когнітивно-ономасіологічний аналіз та його методик, що включає дослідження процесів номінації і визначення типу мотивації номінативних одиниць. Такий підхід враховує двовекторну природу мотивації: від слова до думки і від думки до слова, оскільки саме цей взаємозв'язок слова і думки правильно пояснює внутрішню психологічну організацію породження мовлення (за Л. Виготським). За допомогою такого аналізу ми можемо визначити структуру номінативної одиниці в контексті внутрішньої форми слова (за О. Потєбнею), судження (за Е. Бенвеністом, Ш. Баллі), або одиниць логічного синтаксису (за Г. Брекле).

У нашій статті ми досліджуємо один аспект лексичного рівня мови, зосереджуючись на словотворі, який виступає важливою частиною мови та виконує ключову роль у функції називання. Збагачення словникового складу мови може здійснюватися різними способами, і словотвір залишається одним із найбільш поширених. Цей процес включає різні аспекти, які загалом є аналогічними для різних мов. Специфіка словотвору обговорює синтагматичні та парадигматичні закономірності на рівні словотвору, що розкривають принципи взаємодії з іншими лінгвістичними рівнями і дисциплінами, такими як теорія номінації, лінгвістична семантика, психолінгвістика, когнітивна лінгвістика і граматики. Аналіз похідності в словотворі розглядає формальні та семантичні відносини між похідними та твірними словами, а також вивчає вплив семантики та граматичних особливостей на словотвірний потенціал мовних одиниць [Mowtschan, с. 126].

Важливо відзначити, що в галузі словотвору, що є складовою мовознавства, відбулися значущі зміни у напрямках дослідження з 40-х років минулого століття. Протягом цього періоду відбулися зсуви від морфологічного підходу до синтаксичного та семантичного. Перший напрямок аналізує комбінаторику морфем та закономірності синтезу

деривативної основи від твірної. Другий напрямок фокусується на вивченні концепції синтаксичної природи деривації, яку розглянуто в трансформаційному та генеративному синтаксисі Н. Хомського.

Аналіз словотвору часто описують як когнітивний, оскільки він тісно взаємодіє з ономасіологією. Це відкриває можливість розглядати аспекти у галузях, пов'язаних з вивченням та моделюванням структур знань людини, що визначає вибір номінативної структури похідного слова.

Багато вчених, включаючи Е. Бенвеніста та Ш. Баллі, висловлюють думку, що складні слова та деривати можна розглядати як трансформацію судження. Це призводить до висновку, що структура номінації у складних словах та дериватах формується за участю ономасіологічних ознак, які впливають на семантичні зв'язки. За результатами їхніх досліджень, цей підхід є ключовим для утворення значення складних назв. Наприклад, В. Порциг розглядає похідні слова як резюме речення з певним присудком, в той час як Г. Якобі, Г. Маршан та Р. Ліз вказують на зв'язок композита з мотиватором – підрядним реченням.

Композити – це слова, які мають дві чи більше ономасіологічних ознак та формально і лексико-граматично утворюють єдину лексичну одиницю. Розділення між композитами та простими дериватами залишається нечіткою, оскільки не існує загально прийнятих критеріїв для віднесення конкретного лексичного одиниця до одного чи іншого виду складного слова. Деякі з найбільш використовуваних критеріїв є денотативні та семантичні ознаки. Синтаксична та граматична цілісність (за А. Мартіне та Л. Блумфілдом) також вказують на критерії відмежування композитів від інших форм складних слів. Існує невизначеність у питанні єдиних критеріїв, але дослідження сучасного словотвору дедалі більше враховує когнітивно-ономасіологічний підхід.

Деривати – це слова, які утворені від інших слів або сполук. Основними будівельними блоками дериватів є морфеми як незмінні елементи. Оскільки морфеми, подібно до лексем, можуть мати синонімію, омонімію чи антонімію, вони втілюють парадигматичні особливості словотворчого рівня в мовленні, взаємозв'язуючи процеси похідності і мотивації.

Є специфічні аспекти вивчення лексичного рівня мови, які стосуються словотвору, який є ключовим компонентом і виконує важливу функцію - функцію називання. Збагачення лексичного складу мови може відбуватися різними шляхами, і одним із найпоширеніших залишається словотвір. Важливо враховувати мовні та концептуальні аспекти, які взагалі є аналогічними для різних мов. Словотвір має свої власні мовні та лексико-граматичні компоненти, які можуть бути різними для кожної мови. Питання словотвору включає синтагматичні та парадигматичні аспекти на рівні словотвірного рівня, враховуючи взаємозв'язок з іншими мовними рівнями та галузями, такими як теорія номінації, лінгвістична семантика, психолінгвістика, когнітивна лінгвістика та граматики. Аналіз похідності грає

важливу роль у розумінні формальних та семантичних аспектів виникнення похідних слів від твірних та дослідженні залежності словотвірного потенціалу мовних одиниць від їхньої семантики та граматичних особливостей.

Німецька мова володіє значною кількістю лексичних одиниць, що пояснюється її морфологічними особливостями. Однією з ключових національних особливостей німецької мови є використання складних слів. Вона насичена не лише сталими та ужитковими словами, які фіксуються в словниках, але й тимчасовими одиницями, які формуються під час мовлення. Більшість таких тимчасових слів з'являються в мас-медіа завдяки їх конотативному відтінку, який є прагматичним потенціалом лексеми, тобто тим, що вона означає у сукупності з тріадою «денотат - сигніфікат – конотат» [Данилюк, с. 84]. Використання таких тимчасових слів є характерним для мовлення верхнього шару суспільства, яке прагне бути оригінальним, а також для молоді, письменників і журналістів, які виправдовують свої відступи від норм. У використанні таких слів заключена прихована привабливість обґрунтованих відхилень від стандартів, а їхнє вживання може нести в собі внутрішній зміст цих відступів. Тимчасові лексичні одиниці дуже ефективно описують особу, подію або стан і часто вразять своєю експресивністю. У цій статті ми подамо приклади таких яскравих тимчасових слів на військову тематику в українській мові. Таким чином, розглянемо четвірку найпопулярніших нових слів в українській мові: «затридні» - нереалістичні плани; «іхтамнет» - знищувати ворогів; «видаляти те, чого не повинно бути» – «бавовна» - вибух; «ніти за російським кораблем» - зазнати поразки.

У ході нашого дослідження ми знайшли декілька нових слів та словосполучень: *Epochenbruch* (1) / епохальний перелом – вислів, яким Президент Німеччини Франк-Вальтер Штайнмаєр описав війну Росії проти України; *Waffengeschenke* (1) / подарунки у вигляді зброї – це вказівка на безоплатну допомогу ЗСУ; *Abteilung für Völkerstrafrechtsermittlungen in der Ukraine* (1) / Департамент міжнародних кримінальних розслідувань в Україні – це словосполучення ми вважаємо новоутвореним, оскільки воно вказує на нещодавно створений відділ у ФРН для розслідування російських воєнних злочинів в Україні.

Одним з провідних та найпродуктивніших методів розширення лексичного складу мови через словотвір є словоскладання. Цей термін вказує на морфологічний процес створення композитів, що включає складання слів, основокладання та комбінований спосіб. Слова, утворені за допомогою словоскладання, становлять найбільш чисельну групу лексики військової тематики. Наприклад:

- Іменниковий спосіб: *der Kampfflugzeugtyp, die Flugabwehrrakete, der Marschflugkörper, das Flugabwehrsystem, die Rüstungskontrolle*
- Іменник + інтерфікс: *der Völkerrechtsbruch*

До цього прикладу доречно було б привести в наочний приклад цитату канцлера Німеччини, яка здатна проявити слово у всіх його красках: «*Wir erleben eine Zeitenwende: Die Welt danach ist nicht mehr dieselbe wie die Welt davor.*» *Es ist der 27. Februar 2022, drei Tage nach Putins «infamem Völkerrechtsbruch».* [117]

- Іменник + інтерфікс + множинний іменник: *die Funksprüche die Sicherheitsinteressen, die Militärangehörigen, die Streitkräfte;*
- Іменник + інтерфікс + іменник: *die Militärhilfe, das Kriegsverbrechen, der Angriffskrieg, der Kampfpanzer, die Luftwaffe, das Kampfflugzeug, die Feuergruppe, die Angriffswelle, die Flugabwehr, der Nuklearschlag, die Atommacht, das Raketenteil, der Militärsprecher, die Waffenzusage, der Kriegsbeginn, das Panzerbataillon, das Kriegsgebiet, der Geländegewinn, der Frontabschnitt, die Trümmerbeseitigung;*
- Скорочення + іменник: *das Nazi-Regime;*
- Власна + загальна назва: *die Shahed-Drohnen, die "Storm Shadow"-Rakete;*
- Дієслово + іменник: *die Suchaktion;*
- Іменник + прикметник: *schlagkräftig, ranghoch;*
- Іменник + інтерфікс + прикметник: *völkerrechtswidrig;*
- Прикметник + дієслово: *kaputtbomben;*
- Прикметник(прислівник) + іменник: *die Spezialoperationen, die Militärverwaltung;*
- Прийменник + іменник: *die Gegenoffensive, der Widerstand, die Rückeroberung, die Umrüstung;*
- Прислівник + дієслово: *zurückerobern, zurückgewinnen zurückrudern.*

Складання основ використовується для об'єднання кількох твірних основ у одному слові, призводячи до створення композитів. Цей процес може поєднуватися з афіксацією, а інколи формування композита ґрунтується на асоціативно-метафоричному з'єднанні основ. Афіксація визначається як морфологічний метод словотворення, за якого нові слова формуються за допомогою афіксів. Важливо відзначити, що в німецькій мові афіксальний метод номінації має свої особливості: головною функцією німецьких афіксів є граматичне форматування кореня слова, допомагаючи розподілити лексичний склад на частини мови, наприклад, суфікс *-erei*, що зустрічається лише в іменниках. Слід зауважити, що як первинні, так і вторинні суфікси можуть бути продуктивними, як у слові *Demilitarisierung*, де і суфікс *-ier-* (типовий для дієслів), і суфікс *-ung* (властивий тільки іменникам жіночого роду), є високоефективними в німецькому словотворі.

Наступні наведені приклади добре покажуть вплив суфікса на утворення нового слова:

- Префікс + прикметник + суфікс: *Unterseeboot, Panzerabwehr, Fallschirmspringer, Fernmeldetruppe, die Waffenbegrenzung*
- Префікс + прикметник + 3 суфікси: *Demilitarisierung*;
- Префікс + дієслово + суфікс: *Verschleppung*;
- Префікс + дієслово: *abgestürzt*. Ця структура особлива тим, що у результаті такого словотвору вийшов Partizip II. Адже це конкретна форма дієслова, яка може використовуватися як Partizip II в основному значенні минулої дії, а також як дієприкметник доконаного виду. У розглянутих статтях ми виявили, що цей елемент використовується в обох названих синтаксичних ролях.

Суфіксація в німецькій мові представляє собою один із найбільш продуктивних методів словотворення, оскільки суфікс може виконувати дві основні функції: формування слів та вплив на їхню форму. Суфікси долучаються до твірної основи чи іншого суфікса, і це часто веде до зміни частини мови твореного слова, а також його категорійних характеристик.

- Іменник + суфікс - прикметник: *feindlich*;
- Іменник + суфікс – дієслово: *attackieren*;
- Префікс + дієслово + суфікс: *die Begehung*;
- Дієслово + суфікс: *Annexion*.

Префіксація в основному служить для словотворення, хоча у деяких випадках вона може впливати і на форму слова. Під час префіксації часто відбувається співпадіння частини мови твірного слова з частиною мови утвореного слова. Ця морфема відзначається здатністю до запозичення з інших мов або переходу з однієї частини мови в іншу. Наприклад, у німецькій мові прийменники часто переходять до розряду морфем, які можуть бути відокремлюваними префіксами в дієсловах, іменниках, рідше в прикметниках чи прислівниках. У нашому дослідженні ми проаналізували моделі, в яких використовується префіксація:

- Префікс + іменник: *Vormarsch, Einmarsch*;
- Префікс + основа дієслова: *Vorstofß*;
- Префікс + дієслово: *vorstoßen*.

В свою чергу українська мова швидко поповнюється запозиченими термінами інших мов, зокрема англійської, французької та німецької. Ці новоутворення частково взяті з рекомендацій, директив і регламентів, прийнятих країнами-членами НАТО, що відображає поточний стан розвитку військової справи в цих державах. Більшість нових слів спрямовані на позначення різноманітного озброєння, амуніції та технічного забезпечення, включаючи різні види військового одягу та обладнання, а також нові терміни, пов'язані з сучасними технологіями та бойовими системами, наприклад, безпілотні літальні апарати і ракетні комплекси. (*убакс, норги, номекс, кавер, байрактар, «Джавелін», «Іскандер», хаймарс, дрон* тощо).

Звісно, можна висловити сумнів щодо того, чи слід повністю включати наведені терміни до офіційної військової термінології, оскільки на даний момент вони перебувають у стані переходу між фаховим жаргоном і офіційним терміном, а від моменту їх введення в обіг пройшло невелике часове інтервал. Це також є суттєвим показником, який варто враховувати. У той час як інші терміни-неологізми, які вже увійшли до офіційного та ділового мовлення, проходять процес стандартизації і визнання, стаючи частиною військово-термінологічного арсеналу в країнах-членах НАТО, наприклад:

- терміни латинського походження (*рекогностування* - первинна розвідка, проведена командиром чи офіцерами штабу перед бойовими діями для отримання відомостей про противника);
- терміни грецького походження (*криптофонія* - зашифрована телефонна розмова);
- терміни франкомовного походження (*ар'єргард* - тилова охорона, *аванпост* - сторожове місце, *некомбанант* - особа, що перебуває в зоні проведення бойових дій, але не бере в них участі на жодній зі сторін);
- терміни англomовного походження (*криптографічний захист*; *ударне командування*; *ленд-ліз* - процес надання США стратегічної сировини, боєприпасів, техніки, продовольства, матеріальної продукції для своїх союзників; *навчальні об'єднані спроможності* – згуртованість військового колективу та їхніх знань, навичок та професійних умінь, корисних для виконання бойових завдань; *театр* - в даному контексті термін використовується для позначення географічно визначеної території, за яку відповідає командувач). Велика кількість термінів цього походження використовується для позначення нових розробок у напрямку нових видів зброї, таких як *орбітальна зброя*, *глобальна ракета*, *пускова споруда шахтного типу*, *касетні снаряди*; *СВЧ-зброя*, *лазерний далекомір*, *технічний засіб виявлення засідок*; *бомби-контейнери*.

Як впливає із зазначених вище прикладів, більше 2/3 термінів у військовій лексиці представлені терміно-словосполученнями, зокрема неологізмами. Ця тенденція обумовлена перевагою запозичених військових термінів над власне українськими. Відсутність власних українських термінів є, до певної міри, результатом недостатнього розвитку військової справи в Україні, який відзначався низьким рівнем підготовки та обмеженими матеріально-технічними ресурсами. У сфері термінології переважала кількість однокомпонентних понять (відповідників), оскільки вітчизняна військова продукція вироблялася в умовах відсутності відповідних термінів.

Проблема запозичення завжди стояла перед лексикологією як одне з найбільш суперечливих питань. Деякі експерти розглядають загальноживані запозичення, насамперед, як "засмічення" та

"псування" мови, намагаючись захистити національну мову від "чужого впливу". Інші вважають, що запозичення розширює лексичний обсяг, сприяє розвитку та вдосконаленню мовних ресурсів, вводячи конкретні терміни. Ми підходимо до цього питання більш прагматично, вважаючи процес запозичення природним та прийнятним в даному контексті. Оскільки Україна обрала курс на вступ до НАТО, важливо бути готовими до необхідності адекватного володіння мовою військових категорій, що включає повне розуміння та використання професійної термінології. Без цього неможлива повна реалізація нормативно-правової бази, і з філологічного погляду це може призвести до непотрібної ізоляції національної мови від світового лінгвістичного процесу. У термінів-словосполучень виділяються дво-, три- та чотирьох компонентні моделі, наприклад:

- іменник + іменник: *перегонкова дальність*;
- іменник + іменник + іменник: *швидкість набору висоти*
- іменник + іменник + прикметник + іменник: *ручка управління циклічним кроком*;
- іменник + прикметник + іменник: *бортове радіоелектронне обладнання*;
- іменник + прийменник + прикметник + іменник: *вага з повним навантаженням*;
- прикметник + іменник: *перегонкова дальність*

Навіть у випадку стійких систем термінології, особливо у випадку таких невід'ємних як військова, важливо усвідомлювати та приймати той факт, що внаслідок змін у мовленнєвих практиках та постійного поповнення лексичного складу, зокрема при виникненні нових військових об'єктів або процесів, термінологія також зазнає невідворотних змін. Деякі терміни виходять з активного вжитку (детермінологізація), інші стають загальноживаними лексичними одиницями, і їхнє місце займають нові утворення, що збагачують терміносистему. Як відзначено у спільній роботі Дем'яненка Б. Л. та Дем'яненка В. М.: «Ефективним аргументом на користь використання різноманітних неологізмів військово-професійного характеру є той факт, що це сприяє творчості та рефлексії» [Дем'яненко Б.Л., Дем'яненко В.М., с. 183].

Морфологічний аналіз неологізмів у мілітарному дискурсі допомагає розкрити особливості структурно-семантичного будовання цих слів та виявити вплив специфіки війни на мовні процеси. Найпоширенішими методами формування слів в українській мові є додавання афіксів та об'єднання слів у складні структури.

- Афіксальний метод утворення неологізмів полягає в додаванні афіксів (приставок або суфіксів) до існуючих слів, щоб створити нові слова або словосполучення зі специфічним значенням. Цей метод є досить поширеним в процесі формування нових слів в мові.

- Афікси можуть бути приставками, які додаються до початку слова, або суфіксами, що додаються до кінця слова. Прикладами префіксів є «від-», «за-», «на-», «де-» тощо, тоді як суфікси можуть бути, наприклад, «-ізація», «-ка», «-ств(о)», «-цтв(о)», «-ар-», «-івк(а)» та інші.

- Неологізми, у яких суфікс «-ізація» комбінується з префіксом «де-». Такий спосіб створення нових слів виявлено в іменниках «денацифікація» та «деукраїнізація». Іменник «денацифікація» може бути вважаний більше актуальним, ніж інноваційним, але на сьогоднішній день він має значний емоційний заряд, який є характерним для неологізмів. Цікаво відзначити, що в словах із префіксом «де-», що вказують на позбавлення якихось ознак чи частин чогось, виникає позитивне сприйняття соціальних процесів, як, наприклад, у словах «декриміналізація», «дерадянізація», «десталінізація». Наприклад: *«В Україні з'явилась Рада з питань дерусифікації, декомунізації та деколонізації. Чим вона займатиметься»*. [13]

- Слід зазначити, що неологізми, що стосуються іменників, не володіють таким виразним потенціалом новизни, порівняно з дієсловами. Іменники утворені за допомогою суфіксів «-ізація» та «к(а)». Наприклад, запозичений суфікс «-ізація» використовується для створення нових слів, які позначають назви абстрактних дій, процесів та ознак. Іменники, які мають суфікс «-ізація», зазвичай використовуються у термінологічній лексиці, що свідчить про наближення наукової мови до розмовної. Іншими словами, спостерігається взаємодія між процесами інтелектуалізації мови та збільшенням емоційності, що відображається у неологізмі «могілізація». Наприклад у статті на сайті [УНІАН](#) «*Про це на своїй сторінці у Facebook повідомляє Генштаб ЗСУ, інформацію щодо продовження «могілізації» підтвердили також і аналітики Інститута вивчення війни (ISW)*» [62]

- При створенні найменувань предметів часто використовується метод об'єднання двослівних назв (прикметник + іменник) у одне слово. Іменники із суфіксом «-к(а)» відзначаються семантичною стиснутістю: «гуманітарка» (походить від «гуманітарна допомога»), «волонтерка» (походить від «волонтерська допомога»). Ці іменники технічно обумовлені прикметниками, але за змістом вони більше асоціюються з виразами чи словосполученнями. Вони скоріше використовуються в сучасному контексті, ніж є зовсім

новими, але набувають нових відтінків та стають більш емоційними, що вказує на сучасні реалії воєнного часу, наприклад: «У Львові пропала гуманітарка з США на 34 млн грн» ([ГЛАВКОМ](#)). [92] «Волонтерка, військова, лікарка, вчителька — історії українок, які змінюють країну на краще». ([СУСПІЛЬНЕ НОВИНИ](#)) [18]. [Асвабадітелі](#) - російські окупаційні війська, поневолювачі, наприклад: «Замість хліба-солі «асвабадітелі» отримали шок» [35]. [Бандероль](#) - посилка з України: мертвий окупант у мішку, наприклад «Бандероль потрапила до адресата: Українські захисники показали, як знищують окупантів в окопі.» [17] [Затридні](#) - нереально для здійснення, виконання (про плани ворога), наприклад: «Росіяни хотіли "затридні" взяти Київ, але це всього лише їхні "нереалістичні плани".». [66] [Літакопад](#) - безперервне збивання російських літаків, наприклад: «Літакопад у РФ: Україна знайшла спосіб атакувати "дальні" об'єкти, - британська розвідка». [58] [Орки](#) - російські окупаційні війська, що вдерлися в Україну (первісно - фантастичні істоти, злі кремезні варвари зі звіриними рисами), наприклад: «Орки попросили не називати росіян орками у новому ролику UAnimals.». [78] [Паляниця](#) - слово-пароль, що слугує для розпізнавання диверсантів, наприклад: «Пароль «паляниця» свідчить про генетичний код українців і веде Україну до перемоги.». [79] [Свинособака](#) (калька з нім. Schweinehund) - негідник, нікчема (про російських окупантів), наприклад: ««Не потрібно розмивати образ ворога»: Данілов закликав не називати росіян «орками», «руснею» чи «свинособаками.». [70] [Дебахнулько](#) - людина, яка через свій інтерес та стурбованість може спричинити дуже багато шкоди. [87]. [Натівець](#) - людина, яка не дотримується своїх обіцянок, наприклад: «Як «глухонімі» натівці комунікують у бойових умовах.». [103]

- Афіксальний метод дозволяє змінювати значення слова, надавати йому нові відтінки і використовувати його для вираження нових концепцій або понять. У контексті неологізмів, цей метод допомагає створювати нові слова для опису нових реалій або явищ, що виникають у суспільстві.

- Також метод словоскладання виявляється як один з найефективніших методів утворення неологізмів. Під час створення складного слова лексичні значення обох компонентів об'єднуються, утворюючи нову семантичну одиницю з унікальним значенням, яке переважає над окремими значеннями базових компонентів. Ця нова семантична одиниця додатково характеризується елементом, відсутнім у будь-якій основі. Наприклад, такі як складні слова, наприклад, «свинособаки», «Оркостан», «бандеромобіль», «шайтан-труба». Ця категорія включає в себе найбільш численні та різноманітні нові слова. [Тероборона](#) - спеціальні військові заходи, організовані у воєнний час для боротьби з ворогом, зокрема

розвідувально - диверсійними групами, наприклад: «Героборона підпорядковується Командуванню ЗСУ через командувача сил територіальної оборони.». [94] [Тіток-війська](#) - війська кадіровців, які викладають у соцмережах чимало "переможних" відео та світлин, але в реальний бій іти бояться, наприклад: ««Тіток-війська» в ділі: «кадіровці» героїчно воюють з соснами на Луганщині.». [89]. [Бандеромобілі](#) - бойові автомобілі ЗСУ, що мають підвищену прохідність та оснащені великокаліберним озброєнням, наприклад: «В Україні роблять «бандеромобілі» для ЗСУ.». [14] [Кіберкозаки](#) - спеціалісти, котрі працюють для нейтралізації ворога в кіберпросторі, молодь почала приєднуватись до кіберугруповань кібер-козаки, кібер-гайдамаки та інших, масово створювати свої власні угруповання. долучати друзів, наприклад: «Багато айтішників, та і просто прогресивної молоді відгукнулися на заклик кіберполіції про кіберволонтерство!» [36]. *Диванні війська* - домашні експерти з усіх на світі питань, наприклад: «Кулеба: Дурниці про «повільний наступ» кажуть диванні експерти і ЗМІ, а не міністри країн.». [53]

- Метод способом скорочення числа фонем або морфем у вже існуючих слова чи словосполученнях, в яких не заподіяні лексико-граматичні зміни, в результаті чого з'являється нова одиниця, наприклад: ОРДЛО («Окремі райони Донецької і Луганської областей»), ОШБ (Окрема штурмова бригада), ТРО (Територіальна оборона), ОВА (Обласна військова адміністрація), СТАБ-пункт (Стабілізаційний пункт), ВПО (внутрішньо переміщена особа). Звуження входить до категорії нерегулярних методів створення нових слів, але кількість таких слів зростає постійно. Цей ріст пояснюється їхньою настановленістю на спрощення мови і зекономлення мовних зусиль.

3.2. Характеристики семантики новоутворених слів у військовому жаргоні

В умовах тривалих бойових дій в Україні, які тривають з квітня 2014 року, виникла велика кількість нових лексичних одиниць, що вважаються неологізмами та okazіоналізмами. У цьому контексті дослідження зосереджене на семантичних та словотвірних особливостях цих новоутворених слів. Аналізується вплив як зовнішніх, так і внутрішніх чинників на формування таких лексичних одиниць. Важливими компонентами внутрішнього змісту цих слів є їх інформативність, оцінність та емоційне забарвлення. Оцінність у науковій літературі розглядається як семантична категорія, що відображає ставлення мовця до конкретного об'єкта, явища чи поняття, заснована на

протиставленні часткових значень позитивної, негативної чи нейтральної оцінки.

Ця категорія відображає особливості світогляду мовців, а саме їхню конкретну «картину світу», і є визначальною. Згідно з висловом Т. А. Космеди, разом із знанням інтуїтивним, безпосереднім та науковим, теоретичним, факт відтворення у мові світогляду і світовідчуття як окремих осіб, так і цілих соціальних груп, дозволяє розглядати мову як особливий вид знання. Крім того, поняття «картина світу» є основною смисловою базою, на якій ґрунтується вся логіко-семантична система мови.

Довготривалі військові події в Україні призвели до формування значної кількості нових слів і виразів, які відображають оцінки військовослужбовців щодо ситуації, в яку їм довелося потрапити. Дослідження нового словника має важливість у вивченні внутрішніх особливостей мови. Основні психологічні аспекти, такі як людські страхи, комплекси, сподівання та розчарування, визначають конотативний аспект формування нових слів або присвоєння нового значення існуючим, які в подальшому використовуються як інструменти військового протистояння.

Асоціативні зв'язки між словом і сформованим ним образом були предметом наукових досліджень, зокрема, у працях Т. Ю. Ковалевської [Ковалевська, с. 49]. Досі, сучасній лінгвістиці, недостатньо вивчено оцінкові характеристики нових слів, які виникли унаслідок військових подій в Україні починаючи з 2014 року.

1. Лексеми, які були створені штучно та введені в мовлення суспільства пропагандою для формування відповідної оцінки певних подій чи осіб, отримали назву штучних новотворів. Такі терміни формуються військовослужбовцями в зоні АТО і далі поширюються в суспільстві за допомогою демобілізованих осіб, художньої літератури та ЗМІ. До цієї категорії слів відносяться, наприклад, «фашисти», «бандерівці», «нацисти», «хунта», «каратели», «ввічливі люди» і інші. Більшість цих слів і понять вже увійшли в лексикон кожного українця, проте в сучасних умовах їх можна розглядати як семантичні неологізми через штучно додані нові значення.

Так, визначення лексеми «фашист» [Яценко, с. 47] вже протягом декількох поколінь негативно впливає на свідомість мовців. У словнику це слово має значення «прибічник, прихильник фашизму; член фашистської організації», але вживання його також набуло додаткового поганого відтінку – «той, хто чинить звірства, катує, вбиває людей». Це негативне забарвлення було поширене завдяки пропаганді з метою розгортання міжетнічної ворожнечі, що можна охарактеризувати як міжсвітоглядну. Таким чином, термін «фашист» став застосовуватися для опису будь-яких громадян України, які висловлюють підтримку проєвропейському напрямку розвитку.

Цей метод є ефективним, оскільки він ґрунтується на вбудованих у свідомість людини самовизначеннях: 1) загальнолюдській – «свій-чужий»; 2) Радянській – «наші-фашисти». Таким чином, вживання терміну «фашист» для характеристики тих, хто не підтримує проросійську ідеологію, успішно впроваджується в суспільство через ЗМІ та Інтернет. Після цього, на основі зазначених самоідентифікацій, мовці самостійно формують негативну інформацію та відповідно оцінюють об'єкт, який був таким чином позначений. Важливо відзначити, що ця оцінка фактично є результатом свідомого та штучного втручання фахівців-пропагандистів.

Аналогічна ситуація виникає при розгляді терміну «хунта». З численних значень, відзначених у словнику, пропагандисти акцентували увагу на третьому - військовий уряд у певних країнах, що встановився на владі через державний переворот. Терміном «хунта» визначено владу в Україні, що встановилася після зміни режиму колишнього президента Віктора Януковича. Утворення негативних асоціацій у цьому випадку відбувається через світоглядну ідентифікацію, яка виражена у протиставленні «хунта – законна влада». Щодо терміну «каратели», в сучасних мовних суперечках його вживають для опису осіб, які є членами карального загону чи беруть участь в каральній експедиції. Нещодавно її прибічники сепаратизму почали використовувати для опису українських військових, які приймають участь у антитерористичній операції на сході України. Головною метою пропаганди є закріплення у суспільстві негативного ставлення до самої ідеї української армії.

2. Саморефлексивні неологізми. Згідно з тлумаченням терміну «рефлексивний» (відбувається безпосередньо та несвідомо), ці нові висловлення можна характеризувати як такі, що виникають як природна реакція мовців і поширюються переважно через мережу Інтернет у коментарях, блогах, дописах. Як відмінність від штучних творінь, їм не надається додаткової інформаційної підтримки за допомогою ЗМІ.

Термін «відправосєчити» вживається для вираження фізичного покарання. Виникнення цього нового слова пов'язане з інтенсивною пропагандистською демонізацією осіб, які належали до праворадикальної організації «Правий сектор». [Кирилюк, с. 4]

Термін «Путінг» (Путін + мітинг) - це назва широкомасштабних заходів, спрямованих на виявлення підтримки президента Росії Володимира Путіна. Термін «окупендум» (окупація + референдум) є випадковою назвою для референдумів, які відбулися в Криму та на територіях Луганської і Донецької областей під час їхньої окупації російськими військами. [81, Кирилюк, с. 4]

Враховуючи спрямування оцінки, яку виражають мовці стосовно конкретного явища, під час аналізу виділені наступні елементи оцінки:

1. Оцінка-релятивізація. Ця категорія включає терміни, які були створені штучно пропагандою. Проте через їхню виражену абсурдність патріотично налаштовані говорячі вдаються до релятивізації призначених якостей шляхом іронічного перебільшення. У таких випадках характеристики, які надавались, можуть бути повністю розмитими або замінені іншими.

Приміром такого оцінювання є виникнення нового слова «*кримнаш*», яке було вигадане російською пропагандою як лозунг «*Крим наш!*» після окупації Росією півострова Крим. Проте українська громада відреагувала на цей термін великою кількістю жартів, і з часом цей новий вислів набув протилежного - негативного відтінку: він почав позначати фанатичний вияв патріотизму, викликаний сумнівними досягненнями держави. [Кирилюк, с. 4]

2. Оцінка-героїзація включає в себе використання слів з позитивними аспектами, які возвеличують конкретних осіб або поняття, присуджуючи їм надприродні сили і винятково позитивні якості. Яскравим прикладом цієї категорії слів є термін «*кіборги*». Визначення «*кіборг*» виникло з поєднання «кібернетичний організм». У науковій фантастиці це висловлювання використовується для опису «фантастичної істоти, напівлюдини-напівмашина». Термін став широко вживаним і зараз використовується лише у конкретному контексті: як загальна назва відважних борців - захисників Донецького аеропорту, які відзначаються відсутністю страху, зайвих емоцій та вірно виконують свої обов'язки [Кирилюк, с. 4-5].

Спочатку лексема «*укропи*» мала відзначати негативну конотацію, але її значення поступово розширилося під час використання. Українські патріоти, керуючись ідентифікаційними та ототожнювальними рисами, вирішили спробувати переосмислити цю лексему, визначивши її як абревіатуру від «*УКРаїнський Опір*». Це привело до поєднання позитивних конотацій у новій лексемі – «*кіборг-укроп*» [Кирилюк, с. 5].

В квітні 2014 року викликано героїчні оцінки під хештегом «*візитка Яроша*». Згідно з повідомленням російських ЗМІ, візитки Дмитра Яроша, керівника «Правого сектору», були виявлені в згорілому автомобілі після стрілянини в Слов'янську. Українське суспільство швидко висловило свою реакцію на цей факт за допомогою кумедних висловів, які приписували візитці Яроша неймовірні властивості: вони стверджували, що візитки Яроша, подібно до рукописів, стійкі до вогню; абітурієнти, у яких є візитка Яроша, можуть обійтися без ЗНО; не удар астероїда знищив динозаврів, а візитка Яроша; навіть моя інтернет-сторінка, за їхніми словами, захищена візиткою Яроша [Кирилюк, с. 5].

3. Оцінка-облагородження використовується з метою маскування справжніх намірів. Воєнний конфлікт між Росією та Україною підкреслив використання термінів, що «ховаються» за

словами з мирною конотацією. Дійсно, для приховання свого вторгнення в Крим, пропагандою було вигадано евфемізм «*ввічливі люди*» (рос. вежливые люди), щоб позначити солдат російської армії. «Ввічливі люди» мали стати образом визволителів для прихильників проросійських поглядів, які, за офіційним нарративом, прибули захищати мирні міста та села від фашистів-бандерівців. Вони виявляють ввічливість, проявляють привітність, завжди усміхнені та раді фотографуватися з дітьми та молодими жінками. Їхні вчинки уникають активації негативних асоціацій у свідомості мовців, які зазвичай виникають при згадці слів «солдати», «військові», «армія». Для збільшення позитивного сприйняття та отримання кращого впливу на адресата були створені слогани, в яких використовується вказаний термін: «*Ввічливість міста бере*» (рос. «Вежливость города берет»). Цей вислів оперує перекрученням понять, замінюючи агресію ввічливістю: коли міста захоплюють армії, це сприймається як агресія, але відбір частини території іншої країни ввічливо не викликає осуду. Особа, на яку спрямована ця мовна маніпуляція, сприймає подію як благородний вчинок [Кирилюк, с. 5].

4. Оцінка-насмішка породила велику кількість нових слів, призначених для того, щоб насміхатися, ушкоджувати та продемонструвати перевагу над опонентом. Такі терміни, як «*ватник*» і «*вата*», використовуються українськими патріотами для позначення людей, які мають проросійські погляди, виражають враження антагонізму до всього українського, підтримують анексію частини території України, закликають до введення військ іншої держави та можуть вибрати зраду країни ради матеріальних благ (наприклад, місцева «вата» в Криму може вижити один сезон без туристів). З'явилося також багато похідних термінів, таких як «*ватна паличка*» (жінка, що дотримується відповідних поглядів) та «*ватомна бомба*» (антиукраїнська пропаганда). [Кирилюк, с. 5]

Термін «*вишиватник*» виник від поєднання слів «*вишиванка*» та «*ватник*» і вказує на особу, яка, хоча вважає себе українським патріотом, проявляє відсутність належної освіти та неспроможність аналізувати суспільно-політичні процеси, при цьому виявляє агресивне ставлення до всього, пов'язаного з Росією. Основний акцент при цьому робиться на використанні вишиванки як єдиного засобу виявлення патріотизму для цієї особи. Проте можливо припустити, що використання цього терміну має більш глибоке значення. У даному образі використано національний символ – вишиванку. Поєднання цього символу з вже негативним терміном «*ватник*» призводить до відмивання цінних для кожного українця характеристик. Як результат, в суспільстві закріплюється стереотип-насмішка, який навішують на будь-кого, хто користується національною символікою. [Кирилюк, с. 5]

Присутність значної кількості слів із відмітним негативним відтінком та швидкість, з якою ці терміни виникають і поширюються в суспільстві, свідчать про високий рівень соціальної напруги.

Від часів російського вторгнення з'явилося багато новотворів. Серед них основну частину становлять слова, що мають негативне забарвлення та використовуються в пейоративному сленгу, такі як «рашизм», «рашисти», «мордор», «орки», «окупанти» та інші подібні. Як не дивно, в іноземному інфопросторі з'явилися еквіваленти такі як: *Raschismus, Raschisten, Mordor, Orks* та *Okkupanten*. Ці слова з початку повномасштабного вторгнення зустрічаються на різноманітних сторінках іноземних видань «Frankfurter Allgemeine», «Zeit Online», «Stern» та багато інших.

Українські новостворені слова і вирази в німецьких медійних текстах часто відтворюються шляхом транслітерації та, іноді, супроводжуються експлікацією. Наприклад: «*Bereits vor Bekanntwerden der Gräueltaten in den Vororten der Hauptstadt wurden die russischen Soldaten als «Orks» bezeichnet – also als plündernde Banden unmenschlicher Wesen und willige Vollstrecker des Bösen.*» [127] – «Ще до того, як стало відомо про звірства в передмісті столиці, російських солдатів називали «орками» — тобто мародерськими зграями нелюдських істот і добровільних виконавців зла». «*Die russischen Truppen kommen vermeintlich aus «Mordor», einer Brutstätte des Bösen*» [127] – «Російські війська походять, нібито, з «мордору», осередку зла»;

Більшість новостворених слів передаються у німецькомовних текст шляхом також шляхом транскрибування, ось наприклад: *Chochol, Raska, Moskal, Kacap, Kolorady, Banderivci, Vatnik*. Деякі поняття мають по декілька виразів у німецькій мові. Наприклад: термін «бандерівці» може бути відтворений як «*Banderovcy*» (від російського «бандеровцы») або «*Banderivci*» (від українського «бандерівці»). Аналогічно, поняття, такі як «кацапські колоради», «кремлівський гад» і «воїни добра» також мають німецькі еквіваленти: «*kacapische Kolorads*», «*Kreml-Mistvieh*» і «*Kämpfer des Guten*».

Слід зазначити, що деякі неологізми військового часу, умотивовані також і антропонімами, пов'язаних із іменами політичних діячів. Так бездоганними прикладами є такі діячі, як Степан Бандера, Олексій Арестович, Віталій Кім та багато інших. Прізвище одного з головних промовців незалежності України в ХХ столітті, послужило основою для створення терміну «*Бандеромобіль*» - *Banderomobil*». Це слово вживається для позначення українського саморобного бронетранспортера, побудованого на базі автомобіля ГАЗ-66 і виготовленого активістами з Ніжина під час конфлікту на сході України. Заспокійлива риторика Олексія Арестовича, на початку повномасштабного вторгнення, слугувала появі слова «*арестовлення*» - *Arestavlennya*», що означає «заспокійливе повідомлення». Цей неологізм згадується, зокрема на сайті [BBC News Україна](#). «*В результаті - мільйони українців «підсіли» на медитативні брифінги Арестовича. Хтось*

називає його своїм особистим психотерапевтом, а будь-яке заспокійливе повідомлення, скажімо, рідним – «арестованню».» [76] Постійний оптимізм Віталія Кіма також не оминули увагою, та утворили слово «кімити» в сучасній українській мові так говорять про «збереження оптимізму».

Також значну роль у появі нових слів відіграли географічні об'єкти, які запам'ятались українцям місцями важких боїв. Найгучнішими подіями славиться Чорнобаївка. Від назви і пішло нове дієслово «чорнобаїти» - «chornobaity». Чорнобаївка стає синонімом Бермудського трикутника. Було навіть зафіксовано в одному з англійських словників слово «chornobaite». Згадується також у статті [Освіта24](#). [77]

Міфічне створіння «Бавовнятко»- *Bavovnyatko* стало улюбленим серед українців. Ця істота описується як «пухнастий, непокірний та досить небезпечний, особливо для російських загарбників, і є схожою на звіра, який насолоджується грою з вогнем». Назва цієї істоти походить від слова «бавовна», яке російською мовою означає «хлопок». [1]

До неологізмів можна віднести слова, які утворилися на основі російської мови, такі як: *аналоговнет* – використовувати зброю, яка була придумана в Росії; *затридні* – надмірно складні плани; *іхтамнет* – прибирати ворогів, видаляти надлишкове. Останній було задіяно у статті [«Чи плачуть за іхтамнетами?»](#) в якості позначення російських військових. [97]

ВИСНОВОК ДО РОЗДІЛУ 3

У даному розділі розглядаються структурні особливості словосполучень і похідних, пов'язаних із військовою тематикою, в сучасних німецьких та українських ЗМІ. Проведено аналіз останніх досліджень та публікацій з цієї теми, визначено новаторські аспекти вивченої проблематики. Застосовано когнітивно-ономасіологічний підхід, що дозволяє визначити мотиваційні особливості створення нових слів. Основою цього підходу є двопроекторний характер мотивації: від думки до слова і від слова до думки. Розкрито сутність афіксоцентричного та ядроцентричного підходів до вивчення нових слів, де перший надає перевагу афіксам у словотворенні, тоді як другий вказує на важливість формування значення. Визначено основні риси всіх функціональних стилів, які використовуються в текстах з військовою тематикою, а саме: розмовного (використовується у повсякденному, неформальному спілкуванні, частіше в усній формі); офіційно-ділового (використовується у формальних спілкуваннях), інформаційно-публіцистичного (властивий пресі, ЗМІ, інтернет-виданням); науково-технічного (характерний для науково-технічної літератури). Проаналізовано основні методи словотвору, такі як складання слів, основоскладання, афіксальне словотворення, афіксація, префіксація, суфіксація. На основі проведеного аналізу виділено основні морфологічні моделі досліджуваних

лексичних одиниць. У статті проаналізовано і наведено приклади явища конверсії, яке призводить до утворення okazіоналізмів. Визначено продуктивні та непродуктивні моделі утворення нової лексики. Окреслено основні властивості таких слів та їх функціональне значення.

Мовний код військового сленгу, аналогічно іншим лексичним системам української та німецької мови, постійно змінюється та вдосконалюється: деякі слова втрачають активне використання, нові виникають, а інші адаптуються до нових обставин. Виникнення неологізмів у військовому сленгу пов'язане з військово-політичними подіями в Україні та зі збільшенням правопорушень серед військових та на територіях бойових дій. Перехід сленгових неологізмів до загального лексичного запасу сприяє викликані суспільними змінами та професійними трансформаціями, а також переходом слів військового жаргону до інших лексичних груп. Велика частина арготи та сленгу вже стала частиною повсякденної мови завдяки впливу солдатського сленгу та кримінального жаргону. Внаслідок мовних взаємодій різних соціумів з мобілізованими та демобілізованими групами виникає багатоступінчастий військовий жаргон. Дуже часто ми спостерігаємо, що слова військового жаргону дублюють вже існуючі лексеми, розширюючи синонімічні групи слів. Питання про взаємовплив стилістичних компонентів різних функціональних типів та жанрів літературної мови та зміцнення взаємовпливу між певними функціональними типами та жанрами у воєнний період залишається відкритим і вимагає подальшого наукового розгляду.

Мовно-військова термінологія поповнюється шляхом змін у семантиці та функціональному призначенні слів за допомогою внутрішніх словотвірних ресурсів мови. Зміни в лексичних одиницях, особливо у багатозначних словах, виявляються шляхом переосмислення традиційних значень та зміни їхнього співвідношення. Важливою частиною цього процесу є застосування метафор у військовій термінології.

Військова лексика тяжіє до створення семантичних модифікацій загальнолітературної мови та професійних діалектів, демонструючи нахил до інтеграції у різні сфери нашого суспільства.

З погляду походження, військова лексика виявляється вельми різноманітною. У неї входять національні лексичні одиниці, а також запозичення з різних мов, таких як німецька, французька, англійська, рідше — італійська, грецька, латинська, голландська. Ці терміни потрапляють до військового жаргону української мови двома шляхами: напряду та опосередковано, переважно через російську та англійську мови. Запозичення з інших мов піддаються процесам графічної, фонетичної, морфологічної та семантичної адаптації.

Багато військових термінів утворилися за допомогою синтаксичної деривації. Проведений аналіз структури військових термінів виявив наявність однослівних і складених найменувань реалій у військовому жаргоні. Значна

частина назв військових термінів є аналітичними одиницями, які використовуються як у вільних словосполученнях, так і у зв'язаних групах слів. Найпоширеніші назви мають дво-, трьох- або навіть чотирикомпонентну структуру, тоді як моделі із п'ятьма чи більше компонентами використовуються менш активно.

ВИСНОВКИ

Дослідження структурно-семантичних особливостей неологізмів у мілітарному дискурсі німецької та української мови розглядає поняття неологізму як нового слова або виразу, що виникає у зв'язку з розвитком соціокультурних, політичних та економічних змін. Виявлено, що неологізми мають не лише лінгвістичний, але й соціокультурний характер, відображаючи суб'єктивне відображення дійсності в контексті суспільного існування.

Особливу увагу приділено взаємозв'язку неологізмів із стилістикою, підкреслюючи їх вплив на виразність та стилістичні особливості публіцистичних текстів. Дослідження вказує на період «неологічного буму» у другій половині ХХ століття, коли використання нових слів призводило до збагачення текстів експресією та виразнішими нюансами.

Неологізми визначаються як важливий показник розвитку мови, відсутність яких може свідчити про регрес. Використання неологізмів пов'язане з різними факторами, такими як економія мовних ресурсів, уніфікація моделей найменувань, бажання мати більш виразне та точне використання мови.

Дослідження також відзначає різноманітність неологізмів, включаючи псевдоангліцизми та новоутворення, а також їхню важливість для номінації нових понять та реалій. Визначено, що 10% неологізмів є псевдоангліцизмами, а 94% представляють собою власне новоутворення.

Загальний висновок полягає в тому, що сучасна мова неможлива без неологізмів, які відображають реалії та явища у різних сферах життя людини. Дослідження наголошує на важливості проведення аналізу неологізмів на відповідному етапі розвитку мови.

Після детального аналізу теоретичних та експериментальних аспектів вживання термінів військової тематики в німецькій та українській мовах виводяться наступні висновки. У загальному розумінні «військовий термін» трактується як слово чи словосполучення, що називає військові поняття в межах військового дискурсу. Аналіз виявив полісемію в німецьких військових термінах, системність через полісемію, синонімію та антонімію. Також відзначено відмінність військової термінології від інших сфер за наявністю синонімії. Військовий дискурс відзначається термінами-дублями через міжнародність термінології та використання запозичень поруч із існуючими термінами в мові. Також виявлено тенденцію до лінгвальної економії в військовому дискурсі, що виражається скороченням складних термінів, використанням аббревіатур і сленгу для спрощення термінологічних одиниць. Розглянуті різні методи словотвору, такі як складання слів, основоскладання, афіксальне словотворення, афіксація, префіксація, суфіксація, які використовуються для розширення лексикону

військового словника. Досліджено явище конверсії та його роль у формуванні okazіоналізмів, вказано на продуктивні та непродуктивні моделі утворення нової лексики. Загальний висновок полягає в тому, що вивчення структурно-семантичних особливостей військових термінів в німецькій та українській мовах є важливим для розуміння їхнього функціонального значення, сприяє ефективному перекладу та вивченню військового дискурсу в цілому.

У результаті дослідження структурно-семантичних особливостей неологізмів у мілітарному дискурсі німецької та української мов виявлено ряд ключових висновків. Мовно-військова термінологія динамічно розвивається, активно збагачується новими лексичними одиницями та перетворює традиційні значення за допомогою внутрішніх словотвірних механізмів мови. Процес цей супроводжується активним використанням метафор у військовій термінології, що сприяє не лише розширенню, але й переосмисленню значень.

Під час проведення аналізу визначено проблеми, які, на нашу думку, вимагають докладнішого дослідження та є перспективними для наступного етапу розвитку військової лексики. Серед цих аспектів можна визначити: збереження національної ідентичності при формуванні (відродженні) національної військової фахової мови; взаємодія національних та міжнародних компонентів у галузевому словнику; чітке визначення меж між сленгом та іншими формами нелітературного мовлення військових; подальше дослідження українського військового сленгу; створення лексикографічної бази для нестандартних одиниць військової термінології.

Зазначено, що військова лексика тягне до створення семантичних модифікацій загальнолітературної мови та виявляє нахил до інтеграції у різні сфери суспільства. Походження військової термінології різноманітне, включаючи національні та міжнародні елементи, що підкреслює її універсальний характер та інтегрованість у світовому контексті.

Окрема увага приділена словотвірним процесам, внаслідок яких виникають нові військові терміни. Синтаксична деривація та використання аналітичних одиниць виявлені як основні засоби створення лексичних новацій у військовому жаргоні.

Завершальним етапом утворення неологізмів є їхня структура, включаючи композити, аналітичні моделі та використання аббревіатур. Основні структурні моделі, зокрема дво-, трьох-, чотирикомпонентні назви, свідчать про складність та багатоаспектність військової термінології.

У цілому, дослідження структурно-семантичних аспектів неологізмів у військовому дискурсі дозволяє краще розуміти динаміку та особливості розвитку мови в контексті військових технологій та соціокультурних змін.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бавовнятко палить бази окупантів: у Міноборони показали сучасну міфічну істоту. - URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2022/08/28/250208/> (дата звернення: 23.07.23)
2. Балабін В. В. Жанрово-стильова специфіка військового перекладу / В. В. Балабін. // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2018. – №34. – С. 67–73.
3. Балабін В. В. Теоретико-концептуальні основи військового перекладу / В. В. Балабін // Філологічні трактати. – 2018. – №1. – С. 7–18.
4. Бандурко З. Особливості функціонування запозичених слів у складі сучасної німецької мови: наукові записки. Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2014. С. 576-579
5. Бацевич Ф. Словник термінів міжкультурної комунікації. Київ: Довіра, 2007. 205 с.
6. Борис Д. Проблема визначення співвідношення понять "неологізм" та "оказіоналізм" у сучасній лінгвістиці. Філологічні науки : історія, сучасний стан та перспективи досліджень : матеріали міжнар. наук.-практ. Конференція «Наукова філологічна організація «Логос»» Львів : ГО "Наукова філологічна організація "Логос", 2014. С. 91—93.
7. Бублик Л. М. Теоретичні засади синонімії в українській мові / Л. М. Бублик. // Культура народів Причорномор'я. – 2002. – №35. – С. 89–93.
8. Букет Є. Словник неологізмів української мови [Електронний ресурс] / Євген Букет // Армія Inform. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://armyinform.com.ua/2022/07/20/armiyainform-predstavlyaye-slovnykneologizmiv-ukrayinskoyi-movy/>. (дата звернення 05.09.23)
9. Бучина Г. А. Роль метафори в структуруванні та функціонуванні лексики обмеженого використання: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філ. наук / Бучина Г. А., 2003. – 24 с.
10. "Вежливості города берет". Інтернет-мем "вежливые люди" стане брендом. – URL: <https://www.mk.ru/economics/article/2014/04/17/1015873-vezhlivost-goroda-beret-internetmem-vezhliyie-lyudi-stanet-brendom.html> (дата звернення 15.10.23)
11. Великий тлумачний словник сучасної української мови [уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел] Київ; Ірпінь: Перун, 2001. 1440 с.
12. В Україні узаконен термін "рашизм". Що це значит?. - URL: <https://www.bbc.com/russian/news-65460959> (дата звернення 15.10.23)
13. В Україні з'явилась Рада з питань дерусифікації, декомунізації та деколонізації. Чим вона займатиметься. - URL: <https://suspilne.media/247706-v-ukraini-zavilas-rada-z-pitan-derusifikacii->

- [dekomunizacii-ta-dekolonizacii-cim-vona-zajmatimetsa/](#) (дата звернення 16.09.23)
14. В Україні роблять "бандеромобілі" для ЗСУ. - URL: <https://www.unian.ua/multimedia/video/war/10380327-v-ukraine-delayut-banderomobili-dlya-vsua.html> (дата звернення 31.08.23)
 15. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис / І. Р. Вихованець. – Київ: Либідь, 1993. – 468 с.
 16. Від ватників до вишиватників. Що змінилося в українській мові з 2014-го. – URL: <https://tyzhden.ua/vid-vatnykiv-do-vyshyvatykiv-shcho-zminylosia-v-ukrainskij-movi-z-2014-ho/> (дата звернення 06.09.23)
 17. Влучнослови російсько-української війни. - URL: <https://surma.com.ua/371-vluchnoslovy-rosiisko-ukrainskoi-viiny.html> (дата звернення 12.09.23)
 18. Волонтерка, військова, лікарка, вчителька — історії українок, які змінюють країну на краще. - URL: <https://suspilne.media/406626-volonterka-vijskova-likarka-vcitelka-istorii-ukrainok-aki-zminuut-krainu-na-krase/> (дата звернення 12.09.23)
 19. Гаращенко Л. Б. Багатокомпонентні термінологічні одиниці загальнотехнічної терміносистеми / Л. Б. Гаращенко. // Термінологічний вісник. – 2013. – №2. – С. 65–70.
 20. Гацалова Л. Б. Неология как наука в общей парадигме: автореф. автореферат диссертации. Нальчик, 2005. 43 с.
 21. Гінзбург М. Синтаксичні конструкції у фахових текстах: Практичні висновки з рекомендацій мовознавців. Проблеми української термінології. Львів: Вид-во Нац. ун-ту «Львівська політехніка». 2008. №620. С. 26–32.
 22. Гладка В. А. Поняття «неологізм» у світлі сучасних лінгвістичних парадигм. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». 2009. № 11. С. 170–177.
 23. Глазова О. П. Вивчення в школі неологізмів. URL: http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/2653/1/O_Glazova_MD_10_IPPO.pdf (дата звернення 15.07.23)
 24. Головін Б. Н. Лінгвістичні основи вчення про терміни / Б. Н. Головін, Р. Ю. Кобрін. Вища школа, 1987. – 103 с.
 25. Гордієнко Н. Особливості виникнення лексичних інновацій.
 26. Горпинич В. О. Українська словотвірна дериватологія / Володимир Олександрович Горпинич. – Дніпропетровськ: ДДУ, 1998. – 189 с.
 27. Гриценко С. Мовні інновації російсько-української війни 2022 року. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. 2022. № 2(32). С. 9–13.

28. Громовенко В. В. Особливості словотворення неологізмів в англійському політичному дискурсі. Молодий вчений. 2016. №4. С. 358-361.
29. Данілюк Е., Кійко Ю. Неологізми в німецькій мові XXI ст.: тематичний аспект: вчені записки. ТНУ імені В. І. Вернадського, 2022. №2. С. 80-85.
30. Дем'яненко Б. Л., Дем'яненко В. М. Російська військова агресія проти України 2014–2022 рр.: політичні та побутові неологізми називання агресора. Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти. 2022. № 9. С. 173–194
31. Джава Н. Вплив англійських запозичень на словниковий склад німецької мови. Держава та регіони: Гуманітарні науки: нак.-виробн. журнал 2012. С. 31-36.
32. Дзюбіна О. І. Особливості утворення та функціонування семантичних неологізмів англійської мови в сфері інтернет-комунікації / О. І. Дзюбіна // [Записки з романо-германської філології](#). - 2014. - Вип. 2. - С. 17-23.
33. Єрмоленко М. Неологізми в сфері «військова справа». URL: <https://studall.org/all2-165488.html> (дата звернення 1.10.2023).
34. Заботкина В.І. Нова лексика сучасної англійської мови. М.: В.Ш., 2001. 126 с
35. Замість хліба-солі «асвабадітелі» отримали шок. – URL: <http://www.golos.com.ua/article/368661> (дата звернення 12.11.23)
36. Закон України «Про Збройні Сили України». «Офіційний портал Верховної Ради України».
37. Зацний Ю. Методические рекомендации по работе с неологизмами общественно-политической лексики и фразеологии. Запорожский гос. пединститут, 1984. – 24 с.
38. Ірена Карпа: «Вишиватник» і «ватник» – знаки протилежні, але основа в обох СРСР. - URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/29970092.html> (дата звернення 12.11.23)
39. Ісаєва Є. Д. Особливості японської військової термінології / Є. Д. Ісаєва. // Вісник Іркутського державного лінгвістичного університету. – 2009. – №4. – С. 29–34.
40. Керпатенко Ю. В. Аббревіація як спосіб економії мовних засобів у підготовці слухачів мовних курсів до комунікації у суспільно-політичному полі / Ю. В. Керпатенко, О. О. Щербина. // Педагогічні науки. – 2015. – №126. – С. 70–77.
41. Кирилюк О. Л. «Вогнехреще» або неологізми як відображення військового протистояння. Наукові записки КДПУ. Серія: Філологічні

- науки (мовознавство). Кіровоград : Лисенко В. Ф., 2015. Вип. 137. С. 52–56.
42. Кирпиченко О. Інновації у словниковому складі німецької мови. Держава та регіони. Серія «Гуманітарні науки». 2016. № 1–2. С. 26–30.
43. Кірієнко А. Структурно-семантичні особливості неологізмів-запозичень у медіа сфері сучасної німецької мови. Кривий Ріг, 2020.
44. Клименко Н. Ф. Словотворча структура і семантика складних слів у сучасній українській мові / Ніна Федорівна Клименко. — К. : Наукова думка, 1984. — 251 с
45. Козьмик Г. Актуальні проблеми вивчення неології. Наук.-виробн. журнал «Держава та регіони». Серія «Гуманітарні науки». 2008. № 1. С. 109–116.
46. Колгушкин А. Н. Лингвистика в военном деле / А. Н. Колгушкин. — Москва. 1970. 180 с
47. Колоиз Ж. Основные подходы к определению лингвистического статуса неологизма. Научный вестник Криворожского государственного педагогического университета. 2008. С.28-44
48. Колоїз Ж.В. Українська неологія: здобутки та перспективи. Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили. Сер.: Філологія. Мовознавство. 2009. Т. 105. Вип. 92. С. 57–62.
49. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства: Загальні питання мовознавства. Фонетика і графіка. Лексика і фразеологія. Граматика. Мовна типологія : [підручник] / М. П. Кочерган., 2014. – 368 с. – (3).
50. Кремінь Т. Новітні сленгізми-неологізми – мовне віддзеркалення війни. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3490258-novitni-slengizmineologizmi-movne-viddzerkalenna-vijni.html> (дата звернення 15.09.23)
51. Крим і міф про «ввічливість» агресора. Історія одного пропагандистського мему. - URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/okupovanyy-krym-propahanda/31509702.html> (дата звернення 12.11.23)
52. «Кримнаш» уже не мобілізує росіян – російський політичний коментатор. - URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/29085361.html> (дата звернення 12.11.23)
53. Кулеба: Дурниці про "повільний наступ" кажуть диванні експерти і ЗМІ, а не міністри країн. - URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2023/09/4/7418441/> (дата звернення 15.09.23)
54. Левін Є. Особливості перекладу специфічної військової термінології та військового сленгу з англійської мови / Є. Левін, С. Карлюк. // Збірник наукових праць Logos. – 2020. – №6. – С. 35–38.

55. Лебедєва Т. Б. Loaning у німецькому військовому вокабулярі. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка (8). 2001. С. 115-119.
56. Литовченко І. Динамічні процеси у військовій лексиці української мови (назви зброї, амуніції, споруд): монографія. за ред. проф. Ж. В. Колоїз. Кривий Ріг: Вид. Р. А. Козлов, 2016. 206 с.
57. Литовченко І. Динамічні процеси у військовій лексиці української мови (назви зброї, амуніції, споруд) : монографія / Ірина Литовченко ; за ред. проф. Ж. В. Колоїз. — Кривий Ріг : Вид. Р. А. Козлов, 2016. — 206 с.
58. Літакопад у РФ: Україна знайшла спосіб атакувати "дальні" об'єкти, - британська розвідка. - URL: <https://www.unian.ua/war/ukrajina-znayshla-sposib-atakuvati-dalni-cili-v-rf-y-znishchila-raketonosec-tu-22m3-britanska-rozvidka-12367830.html> (дата звернення 31.08.23)
59. Лукіяничук Ю. О. Способи класифікації військових термінів / Ю. О. Лукіяничук.// Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна». – 2017. – №66. – С. 65–67.
60. Мельник П. П. Визначення поняття військової лексики та підходи до її вивчення / П. П. Мельник, М. М. Юрковська. – 2021. – С. 137–141.
61. Микитюк О. Р. До проблеми розвитку української термінологіки / О. Р. Микитюк // Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка». – 2002. – № 453. – С. 24–29.
62. Мислива-Бунько І. Я. Складні слова в мові сучасної української преси: структура та стилістичні функції: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філ. наук / Мислива-Бунько Іванна Ярославівна – Луцьк, 2014. – 18 с.
63. "Могилізація" у РФ: чоловікам продовжують надходити повістки, попри заяви Шойгу. - URL: <https://www.unian.ua/war/mogilizaciya-u-rf-cholovikam-prodovzhuyut-nadhoditi-povistki-popri-zayavi-shoygu-12031821.html> (дата звернення 01.10.23)
64. Мурашко Л. В. Українська військова лексика в її історичному розвитку (військові звання та посади) : дис. канд. філ. наук / Мурашко Л. В., 1997. – 164 с.
65. Навчальний посібник Стрілецька підготовка – Київ: Міністерство оборони України, 2003. – 150 с.
66. Над Києвом – "бл*діна", люди в "підселях" готові: які воєнні неологізми ви могли не знати. –URL: https://24tv.ua/education/neologizmi-viyni-yaki-tsikavi-slova-zyavilisya-pislya-24-lyutogo_n2283330 (дата звернення 12.11.23)
67. Нариси воєнно-політичної історії України / С.О. Кубицький, В.Л. Кирик, А.Б. Єрмоленко, С.В. Сірий, В.Г. Безбах. Київ . 2008.

68. Нелюбін Л. Л. Військовий переклад та його особливості: підручник військового перекладу (загальний курс) / Л. Л. Нелюбін. Воєніздат, 1981. – 379 с.
69. Неня Я. Лексичні новотвори німецької мови як соціологічний показник суспільного життя. Старобільськ, 2021. 111 с. URL: <http://dspace.luguniv.edu.ua/xmlui/handle/123456789/8765> (дата звернення: 10.10.2023)
70. "Не потрібно розмивати образ ворога": Данілов закликав не називати росіян "орками", "руснею" чи "свинособаками". - URL: <https://suspihne.media/culture/346312-ne-potribno-rozmivati-obraz-voroga-danilov-zaklikav-ne-nazivati-rosian-orkami-rusneu-ci-svinosobakami/> (дата звернення 01.10.23)
71. Новіков Л. О. Антонімія (семантичний аналіз протилежностей у лексиці) / Лев Олексійович Новіков. – 290 с.
72. Новітні тенденції функціонування української військової терміносистеми / [В. Я. Жалай, Т. Г. Линник, Т. М. Миронюк та ін.]. // Лінгвістика ХХІ століття: нові дослідження і перспективи. – 2018. – С. 5–43.
73. Огляд виразу "ввічливість бере міста". - URL: <https://faqukr.com/novinita-suspilstvo/60174-ogljad-virazuvvichlivist-bere-mista.html> (дата звернення 01.10.23)
74. Огуй О. Д. Лексикологія німецької мови. Вінниця, 2003. 416 с.
75. Окупендум. Если вы еще не за Россию – мы придем к вам. - URL: <https://investigator.org.ua/publication/246972/> (дата звернення 01.10.23)
76. Олексій Арестович: "Росія могла б мати успіх. Вона просто не на ту країну напала". - URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-60911192> (дата звернення 16.09.23)
77. "Орки чорнобаїли, а ЗСУ їх відбандерили": які цікаві неологізми з'явилися під час війни. –URL: https://24tv.ua/education/neologizmi-viyniyaki-slova-zyavilisya-pislya-24-lyutogo-2022_n2273888 (дата звернення 15.09.23)
78. Орки попросили не називати росіян орками у новому ролику Uanimals. - URL: <https://suspihne.media/culture/272605-orki-poprosili-ne-nazivati-rosian-orkami-u-novomu-roliku-uanimals/> (дата звернення 31.08)
79. Пароль «паляниця» свідчить про генетичний код українців і веде Україну до перемоги. - URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/ukrayinaviyna-parol-palyanytsya/31870372.html> (дата звернення 16.09.23)
80. Почему российских оккупантов в Украине называют орками и при чем здесь Толкин. - URL: <https://news.obozrevatel.com/show/people/pochemu-rossijskih-okkupantov-v-ukraine-nazyivayut-orkami-i-pri-chem-zdes-tolkin.htm> (дата звернення 15.09.23)

81. "Рафинированный сатанизм". "Путинг" в Лужниках осудили даже Z-патриоты. - URL: <https://www.svoboda.org/a/rafinirovanny-satanizm-puting-v-luzhnikah-osudili-dazhe-z-patrioty/32283599.html> (дата звернення 12.11)
82. Рыбин, П. В. Теория перевода. Курс лекций / П. В. Рыбин. — М.: МГЮА, 2007.
83. Розкладай К. Аберації аббревіації [Електронний ресурс] / Катріна Розкладай // Media Lab. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://medialab.online/news/abrrrreviatura/>. (дата звернення 12.09.23)
84. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава, 2006. 716 с.
85. Сітко А. В. Способи перекладу військової термінології / А. В. Сітко, К. А. Отрішко // Актуальні питання розвитку філологічних наук у 21 столітті. – Одеса : Південноукраїнська організація «Центр філологічних досліджень», 2017. – С. 89 - 94.
86. Слаба О. В., Малиновська І. А. Семантичні зміни словникового складу німецької мови під впливом російсько-української війни. Закарпатські філологічні студії. Випуск 24. Том 2. 2022. С. 89-93
87. Словник неологізмів української мови. - URL: <https://armyinform.com.ua/2022/07/20/armiyainform-predstavlyaye-slovnyk-neologizmiv-ukrayinskoyi-movy/> (дата звернення 23.07.23)
88. Струк І. В., Сітко А. В., Семигінівська Т. Г. Формування та переклад військової термінології у період активних воєнних дій на території України. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика. 2022. Т. 33 (72). № 2 Ч. 2. С. 29–33.
89. “Тіток-війська” в ділі: “кадировці” героїчно воюють з соснами на Луганщині. - URL: <https://prm.ua/kadyrovtsi-heroichno-voiuut-z-sosnamy-na-luhanshchyni/> (дата звернення 15.10.23)
90. Торгачова С. Місце неологізмів у сучасній німецькій мові. URL: https://repository.sspu.sumy.ua/bitstream/123456789/7517/1/Torhachova_M_istse_neolohizmiv.pdf (дата звернення: 18.10.2023).
91. Туровська Л. В. Дещо про генезис сучасної української військової термінології / Л. В. Туровська // Наукові праці : [науково-методичний журнал]. — Миколаїв, 2007. — Вип. 54. — С. 79–84
92. Удовіченко Л. Г. Українська військова лексика: діахронія мовознавчих студій / Лілія Геннадіївна Удовіченко. // Лінгвістичні дослідження: Зб. наук. праць ХНПУ ім. Г. С. Сковороди. – 2020. – №52. – С. 81–90.
93. У Львові пропала гуманітарка з США на 34 млн грн – ЗМІ. - URL: <https://glavcom.ua/country/incidents/u-lvovi-propala-humanitarka-z-ssha-na-34-mln-hrn-zmi-944651.html> (дата звернення 01.10.23)

94. Усе, що треба знати про тероборону та національний спротив. - URL: <https://armyinform.com.ua/2022/01/01/use-shho-treba-znaty-pro-teroboronu-ta-naczionalnyj-sprotyv/> (дата звернення 12.11.23)
95. Устінова В.О. Лінгвістичні фактори появи неологізмів у сучасній німецькій мові: науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Одеса, 2015. № 15 том 2. С. 154–156.
96. Федоренко С. В., Бернадіна А. В. Загальна характеристика фахової мови військової сфери (на матеріалі англійської мови). Збірник наукових праць «Нова філологія». № 83. 2021. С. 257-262
97. Чи плачуть за «іхтамнетами»? - URL: <https://armyinform.com.ua/2020/02/20/chy-plachut-za-yihtamnyetamy/> (дата звернення 15.10.23)
98. Чому вони рашисти. - URL: <https://glavcom.ua/publications/chomu-voni-rashisti-929232.html> (дата звернення 15.10.23)
99. Что делать с «ватниками»? - URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/28507201.html> (дата звернення 18.10.23)
100. Цимбал Н. А. Синонімія у термінології / Наталія Андріївна Цимбал. // Наукові записки. Серія: Філологічні.. – 2013. – №115. – 11 с
101. Шевчук В. Н. Похідні військові терміни в англійській мові: Афіксальний словотвір / В. Н. Шевчук. - М.: Воєніздат, 1983. - 231 с.
102. Шлейхер А. Sprachvergleichende Untersuchungen. / Zur vergleichenden Sprachgeschichte. Bonn, H. V. König. 1848
103. Як «глухонімі» натівці комунікують у бойових умовах. - URL: <https://armyinform.com.ua/2019/12/12/yak-gluhonimi-nativczi-komunikuyut-u-bojovyh-umovah/> (дата звернення 18.10.23)
104. Як Росія стала Мордором. До дня народження великого казкаря Джона Толкієна . - URL: <https://newssky.com.ua/yak-rosiya-stala-mordorom-do-dnya-narodzhennya-velikogo-kazkarya-dzhona-tolki%D1%94na/> (дата звернення 18.10.23)
105. Як українці стають «Укропами». - URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/26519406.html> (дата звернення 15.10.23)
106. Які аналоговнет ракети, у тому числі "для винищувачів 5-го покоління" РФ демонструє на виставці в ОАЕ. - URL: https://defence-ua.com/weapon_and_tech/jaki_analogovnjnet_raketi_u_tomu_chisli_dlja_vinischuvachiv_5_go_pokolinnja_rf_demonstruje_na_vistavtsi_v_oae-13474.html (дата звернення 12.11.23)
107. 8 років одному з найвідоміших українських мемів - візитка Яроша. - URL: https://ukrrain.com/8_rokiv_odnomu_z_najvidomishih_ukrainskih_memiv_-_vizitka_yarosha.html (дата звернення 12.11.23)

108. Яремко, П. Нариси з історії української військової термінології / Я. П. Яремко, Дрогобич: ДПУ – Видання друге, виправлене і доповнене, 2014. – 411 с.
109. Яценко Н. О. Формування назв військового одягу в українській мові. 2009. 179 с.
110. Auf den Chevrons der russischen Armee sollte man «Kindermörder und Plünderer» schreiben. – URL: <http://www.golos.com.ua/article/357042> (дата звернення 12.11.23)
111. Bussmann H. Lexikon der Sprachwissenschaft. 2., völlig neu bearb. Aufl. Stuttgart: Kröner, 1990. S. 904.
112. Die russischen Zombies haben die Straßen von Irpin in eine Horrorfilm-Dekoration verwandelt. – URL: <http://www.golos.com.ua/article/359127> (дата звернення 18.10.23)
113. Die Streitkräfte der Ukraine zerschmetterten einen Moskauer Mythos über die „unbesiegbare zweite Armee der Welt“. – URL: <http://www.golos.com.ua/article/357739> (дата звернення 05.09.23)
114. DIES UND DAS – WAS RUSSLAND WIRKLICH WILL UND EINE EITERBEULE (2). - URL: <https://www.vineyardsaker.de/2022/03/21/dies-und-das-was-russland-wirklich-will-und-eine-eiterbeule-2/> (дата звернення 05.09.23)
115. Elsen H. Neologismen: Formen und Funktionen neuer Wörter in verschiedenen Varietäten des Deutschen . 2. überarb, Auflage. Tübingen: Narr, 2011. S. 350
116. Frankreich stoppt Rüstungslieferung an Russland. - URL: <https://www.zeit.de/politik/ausland/2014-09/ukraine-russland-kriegsschiff-frankreich> (дата звернення 06.09.23)
117. Friedensverhandlungen und humanitäre Korridore hat Kreml in Elemente der Taktik und geostrategischen Waffe gegen Demokratie umgewandelt. – URL: <http://www.golos.com.ua/article/357143> (дата звернення 31.08.23)
118. Historische Scholz-Rede im Wortlaut: „Die Welt danach ist nicht mehr dieselbe wie davor“. URL: <https://www.rnd.de/politik/historische-rede-von-olaf-scholz-im-wortlaut-die-welt-danach-ist-nicht-mehr-dieselbe-wie-davor-JPVKDM3PMKS3DBUEY4PYLGYMNA.html> (дата звернення 12.11.23)
119. Ivanchenko, Tetiana (2022). Internet-Memes als Visualisierungsmittel von Hate Speech im russischukrainischen Konflikt. Retrived from <https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:14-qucosa2-774862> (12.09.23)
120. Klinker, F., Scharloth, J., Szczyk, J. (2018). Sprachliche Gewalt: Formen und Effekte von Pejorisation, verbaler Aggression und Hassrede. Springer-Verlag. 243 S.

121. Lakoff G. *Metaphors We Live By* / G. Lakoff, M. Johnson. – Chicago: University of Chicago Press, 1980. – 242 с.
122. Metea I. Military terminology – meanings and grammar approach / Ileana Gentilia Metea. // *De Gruyter Open*. – 2017. – С. 200–204.
123. MIT DER DEUTSCHEN SPRACHE GEMEINSAM GRENZEN ÜBERWINDEN. – URL: <https://udgv.org/attachments/article/803/%D0%A2%D0%95%D0%97%D0%98%20%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D1%97%202022.pdf> (дата звернення 18.10.23)
124. Mowtschan, D. W. (2016). *Theoretisch-praktische Aspekte der deutschen Gegenwartssprache*. Sumy: Staatliche Universität Sumy, 146 S.
125. Neologismenwörterbuch. URL: http://https://www.owid.de/service/stichwortlisten/neo_neuste (дата звернення 23.07.23)
126. "Raschismus": So prangert die Ukraine Russlands Krieg an. - URL: <https://www.dw.com/de/raschismus-so-prangert-die-ukraine-russlands-krieg-an/a-65561751> (дата звернення 18.10.23)
127. "Raschisten" und "Orks": Die neue Sprache im Ukraine-Krieg. - URL: <https://www.zeit.de/news/2022-04/18/raschisten-und-orks-die-neue-sprache-im-ukraine-krieg> (дата звернення 18.10.23)
128. Ukraine meldet Angriff auf Militärhauptquartier. - URL: <https://www.zeit.de/politik/ausland/2015-02/ukraine-krim-russland-offensive> (дата звернення 12.11.23)
129. Um die „Entnazifizierungsoperation“ in der Ukraine zu rechtfertigen, bereitet der Kreml Terrorakte unter fremder Flagge vor. – URL: <http://www.golos.com.ua/article/357264> (дата звернення 18.10.23)

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

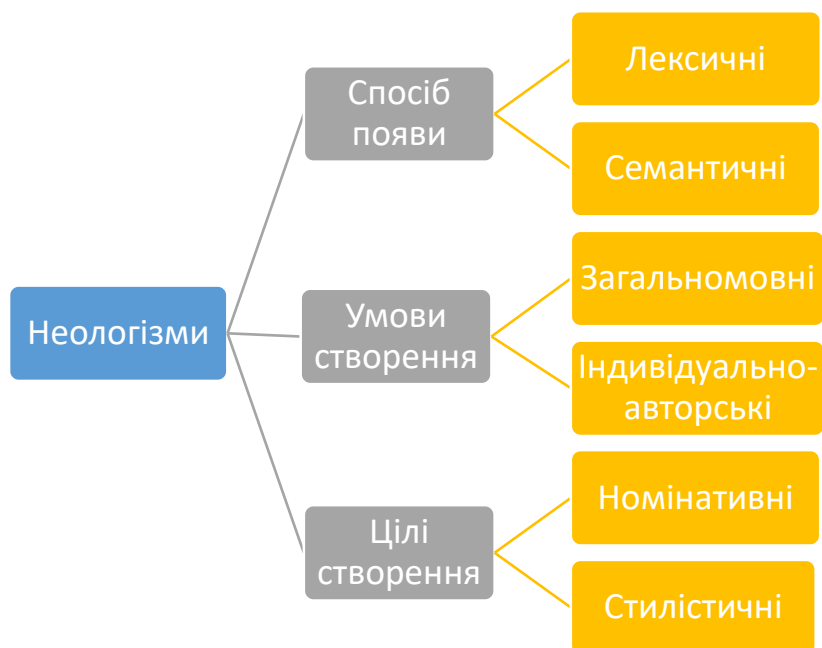

Схема 1.1. – Класифікація неологізмів за різними критеріями

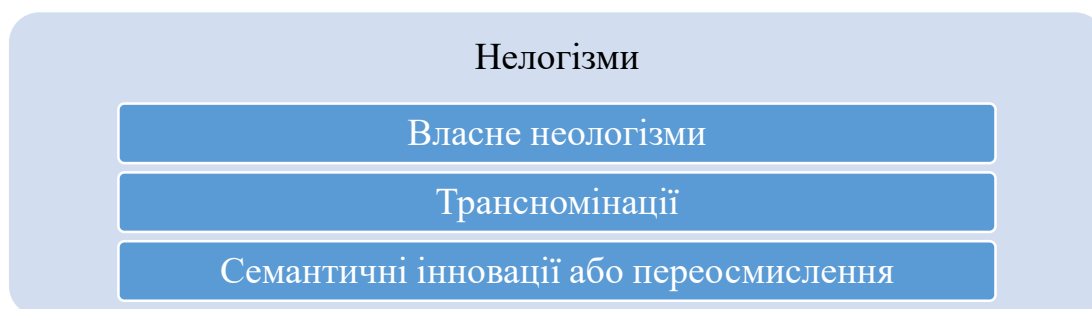

Схема 1.2. Класифікація нових слів за В. Заботкіною

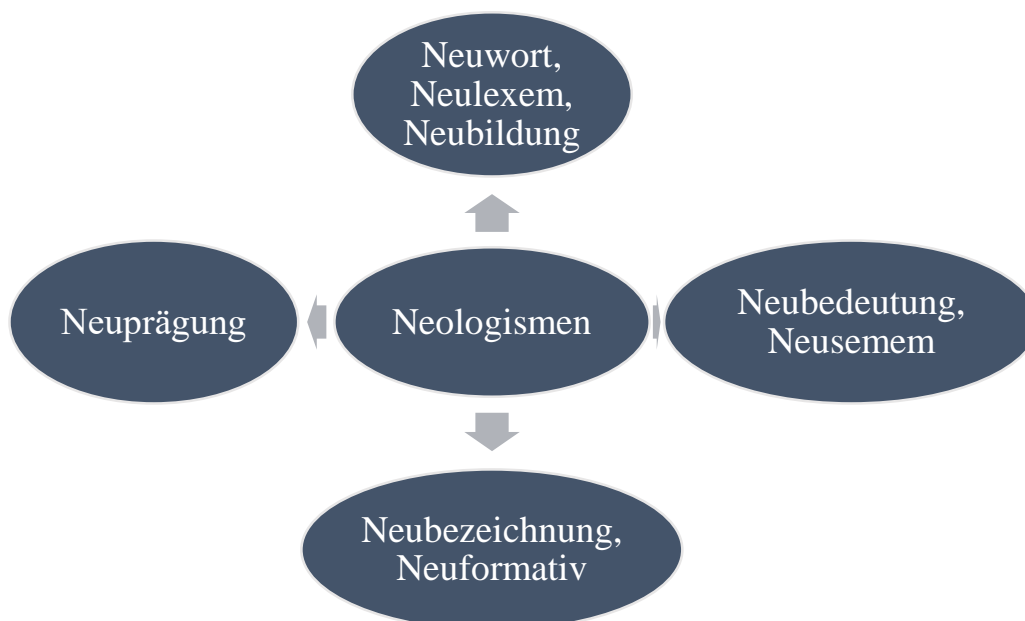

Схема 1.3 Класифікація неологізмів у німецькій мові І. Барца

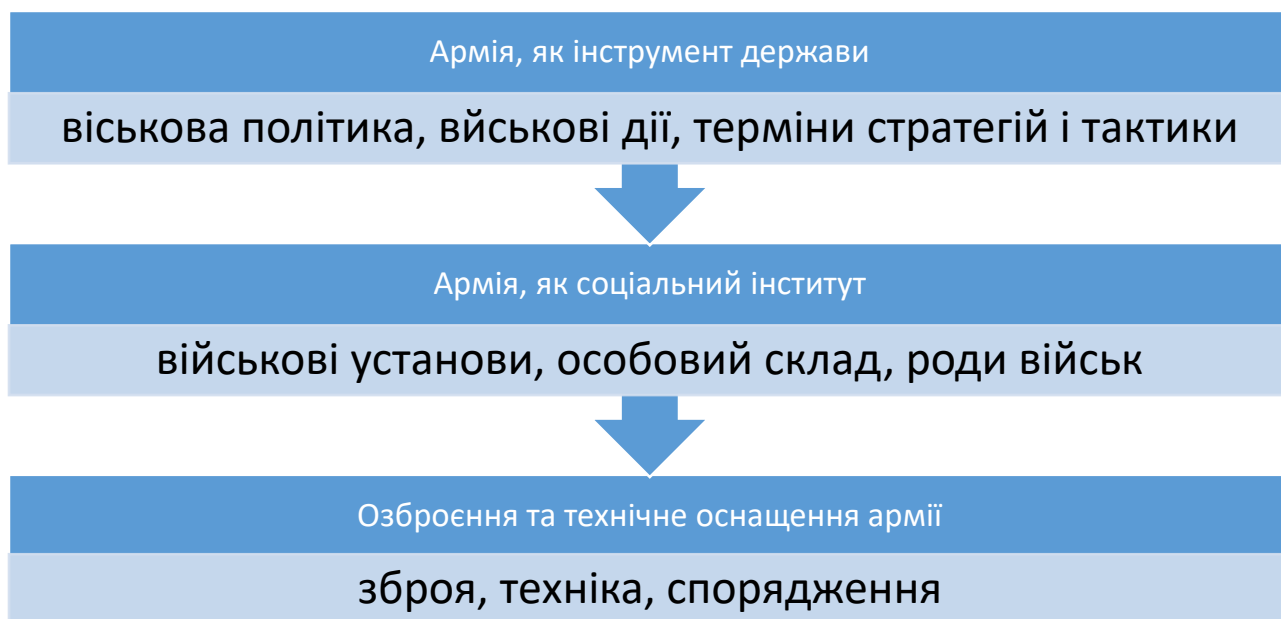
ДОДАТОК Б

Схема 1.4 Тематичні групи мілітарної лексики за Г. Бучиною

ДОДАТОК В

Перелік військових термінів для аналізу структури, семантичного утворення, способу перекладу, тематики

Термін	Спосіб утворення	Значення
аванпост	Запозичення	передовий сторожовий пост
Аватари	Перенесення значення	військові, які занадто багато п'ють міцного алкоголю
аналоговнєт	Суфіксальний	Зброя ворога
ар'єргард	Запозичення	військовий підрозділ
Арта	укорочення	артилерія
Асвабадітелі	суфіксальний	Російські окупанти
АТО	Абревіація	Антитерористична операція
бавовна	суфіксальний	позначення вибуху
бандерівці	Похідне від власної назви, суфіксальний	найзапекліші українські патріоти
Бандероль	Перенесення значень, суфіксальний	Відправка мертвих російських солдат
бандеромобіль	Власна назва + суфікс	бойовий автомобіль ЗСУ
Бетр	укорочення	броньована транспортно-бойова машина (БТР)
Беха, Бумер	Перенесення значень, укорочення	бойова машина піхоти (БМП)
БМП	Абревіація	Бойова машина піхоти
бомби-контейнери	Запозичення	Касетні засоби ураження
бортове радіоелектронне обладнання	іменник + прикметник + іменник	
вага з повним навантаженням	іменник + прийменник + прикметник + іменник	
ватник	Суфіксальний	Людина, яка підтримує політичний режим у Росії
ввічливі люди	Прикметник + іменник	Терористи в Криму
Ввічливість міста бере	Іменник + іменник + дієслово	
вишиватник	Суфіксальний, Контамінація	збірний образ недалекого українського громадянина

відправосєчити	Префіксально-суфіксальний	Покарати фізично
візитка Яроша	Іменниковий	
волонтерка	Прикметник + іменник, суфіксальний	
Вояка	Префіксально-суфіксальний	воїн
ВПО	Абревіація	Внутрішньо переміщена особа
Глаза	Перенесення значення	прилад нічного бачення.
глобальна ракета	Запозичення	ГР-1
Град	Скорочення	Бойова машина-21 «Град», реактивна система залпового вогню
губа	Укорочення, іменниковий	гауптвахта
гуманітарка	Прикметник + іменник, суфіксальний	допомога
Дашка	Укорочення, іменниковий	кулемет Дегтярьова-Шпагіна
Дебахнулько	Суфіксальний	нерозумна людина, що ставить свою цікавість вище безпеки
декриміналізація	Префіксально-суфіксальний	
денацифікація	Префіксально-суфіксальний	
дерадянізація	Префіксально-суфіксальний	
десталінізація	Префіксально-суфіксальний	
деукраїнізація	Префіксально-суфіксальний	
Джавелін	Укорочення, запозичення іменниковий	FGM-148 «Джавелін»
Дзеркальна тиша	Перенесення значення	Бойові дії
Диванні війська	Прикметник + іменник	це особлива категорія громадян, яка закликає до

		активних військових дій, введення військ, але при цьому абсолютно не збирається в цьому брати участь
Дисотека	Перенесення значення	Бойові дії
Доброго ранку/вечора, ми з України	Прикметник + іменник + займенник + іменник	неофіційне військове привітання в Україні
ДРГ	Абревіація	Диверсійно-розвідувальна група
дрон	запозичення	Безпілотний літальний апарат (БПЛА)
Дуйчик	суфіксальний	обігрівач
Запоребриком	Іменниковий, суфіксальний	російський спецназ, що видавав себе за місцевих бойовиків, який захоплював Краматорськ
Задвохсотити	Префіксально-суфіксальний	Знищити ворога
заджавелінити	Запозичення	(знищити за допомогою переносного протитанкового ракетного комплексу FGM-148 Javelin
затридні	Числівниково-іменниковий, Префіксальний	нереалістичні плани
Зеленка	Перенесення значення	кущі, лисиста місцевість
іхтамнет	Іменниково – прийменниковий	знищувати ворогів
кавер	Запозичення	
Кадирити	Суфіксальний, антропонім	видавати бажане за дійсне
карателі	Суфіксальний	Опис українців, який використовують російські ЗМІ
касетні снаряди	Запозичення	
Кіберкозаки	Префіксальний	спільнота українських ІТ-спеціалістів
кіборги	Префіксально-суфіксальний	захисниками Донецького аеропорту, ЗСУ

кіборг-укроп	Префіксально-суфіксальний, Контамінація	
кімити	Суфіксальний, антропонім	зберігати оптимізм
Комбриг	Укорочення	командир бригади
КПП	Абревіація	Контрольно-пропускни пункт
кримнаш	Контамінація	Російське гасло
криптографічний захист	Запозичення	методи шифрування
криптофонія	Запозичення	зашифрована телефонна розмова
Ксюша, Ксюха	Перенесення значення, укорочення	протитанкова гармата або автомат АКСУ
лазерний далекомір	Запозичення	
ленд-ліз	Запозичення	державна програма США
лимонка	Перенесення значення	граната
Літакопад	Іменниковий, суфіксальний	безперебійне збивання російських літаків
Мамалига	Перенесення значення	несмачна їжа
могилізація	Суфіксальний	позбавлене будь-якого сенсу знищення чоловічого населення країни-агресора
Молот	Укорочення, іменниковий	міномет М120-15 «Молот»
Мотолига	укорочення	плавучий бронетранспортер (МТ-ЛБ)
Муха	Перенесення значення	ручний протитанковий гранатомет
Наволонтерити	Префіксально-суфіксальний	знайти щось потрібне, навіть з-під землі
навчальні об'єднані спроможності	Запозичення	
Натівець	Суфіксальний	людина, яка не дотримується своїх обіцянок.
Нацики	укорочення	бійці Національної Гвардії України
нацисти	Перенесення значень	Українці в російських ЗМІ

некомбанант	Запозичення	особи, які входять до складу збройних сил та надають їм допомогу, але безпосередньої участі у воєнних діях не беруть
нора	Укорочення, іменниковий	Бліндаж
норги	Запозичення	
Нулі	іменниковий	перша лінія розмежування
ОВА	Абревіація	Обласна військова адміністрація
окупендум	з'єднання компонентів	Поєднання ознак окупації й референдуму
орбітальна зброя	Запозичення	Гіперзвукова зброя
ОРДЛО	Абревіація	Окремі райони Донецької і Луганської областей
орки	Іменниковий, містифікація	військові російської армії
Оркостан	Суфіксальний	Росія
ОШБ	Абревіація	Окрема штурмова бригада
Паляниця	Перенос значення	перевіркове кодове слово або шиболет, яке почали активно застосовувати та обговорювати під час російського вторгнення в Україну 2022 року.
перегонкова дальність	прикметник + іменник	
Педалі	Перенесення значення	Взуття
ПЗРК Стінгер	Запозичення	FIM-92 Stinger
піксель	Укорочення, суфіксальний	Військова форма ЗСУ
піти за російським кораблем	Дієслово + прийменник + прикметник + іменник	зазнати поразки
ППО	Абревіація	Протиповітряна оборона
Приліт	Перенесення значення	вибух
Птичка	Перенесення значення	безпілотний літальний апарат

пускова споруда шахтного типу	Запозичення	
Путінг	Суфіксальний, з'єднання компонентів	Заходи спрямовані на підвищення російського президента
расуха	Префіксально-суфіксальний	рація
рашизм	Префіксально-суфіксальний	злочинна великодержавна ідеологія Росії
рашисти	Суфіксальний, укорочення	росіянин, який підтримує агресію Росії проти України
ручка управління циклічним кроком	іменник + іменник + прикметник + іменник	
chornobaites	Запозичення	
Сапог	Перенесення значення, укорочення	станковий противотанковий гранатомет СПГ-9
САУшка	укорочення	амохідна артилерійська установка
Свинособака	Іменниковий, суфіксальний	Збірне поняття всіх негативних рис обох тварин, які описують російського солдата
СВЧ-зброя	Запозичення	
СТАБ-пункт	Абревіація	Стабілізаційний пункт для військових з пораненнями
Стугна	Укорочення, іменниковий	ПТРК «Скіф», «Стугна-П»
Сушка	Перенесення значення	авіаційні винищувачі (Су-27, Су-30, Су-57)
театр	Запозичення	військові дії
Тероборона	Префіксально-суфіксальний	окремі війська у складі Збройних сил
технічний засіб виявлення засідок	Запозичення	
Тікток-війська	Префіксально-суфіксальний	Війська під керівництвом Кадирова
тракторні війська	Прикметник + іменник	неочікувана ефективна допомога
ТРО	Абревіація	Територіальна оборона

убакс	Запозичення	тактична сорочка
ударне командування	Запозичення	
укропи	Префіксально-суфіксальний, з'єднання компонентів	зневажлива назва українців
фашисти	Перенесення значення	російські солдати
хаймерсування	Запозичення	використання ракетного комплексу HIMARS
Хлопок	Перенесення значення	вибух
хунта	Іменниковий, запозичення	пропагандистське позначення уряду і влади в Україні після 2014 в цілому, створене і тиражоване російськими ЗМІ
Черепаша	Перенесення значення	танк Т-34
чорнобаїти	Суфіксальний, антропонім	постійно робити одне і те саме, не отримуючи іншого результату, та дуже страждати через це
Шайтан-труба	Іменниковий	РПО (реактивний піхотний вогнемет) або РПГ (ручний протитанковий гранатомет).
швидкість набору висоти	іменник + іменник + іменник	
Шо по русні?	Займенник + прийменник + іменник	
Штакор	Укорочення	штаб корпусу
Штарм	Укорочення	штаб армії
abgestürzt	Префікс + дієслово	
Abteilung für Völkerstrafrechtsermittlungen in der Ukraine	Іменниково-прийменниковий	Департамент міжнародних кримінальних розслідувань в Україні
Annexion	Дієслово + суфікс	анексія
Antiluftwaffe	Іменниковий, префіксальний	протиповітряна оборона
Antirussische Enklave	Прикметник + іменник, префіксальний	Антиросійський анклав
Arestavlennya	Запозичення	арестовлення

Atomterror	Поєднання основ	Ядерний терор
attackieren	Іменник + суфікс – дієслово	Атакувати
Banderivci	Запозичення	Бандерівці
Baumwolle	Поєднання основ	Бавовна
Bavovnyatko	Запозичення	Бавовнятко
Befreiung	Префіксально – суфіксальний	Визволення
Bomber	Суфіксальний	Бомбардир
Bunker-Opa	Поєднання основ	Бункерний-дід
Chochol	Запозичення, суфіксальний	Хохол
Controller	Метонімічне перенесення	Навідник- коригувальник
das Flugabwehrsystem	Іменниковий	зенітний комплекс
das Kampfflugzeug	Іменник + інтерфікс + іменник	винищувач
das Kriegsgebiet	Іменник + інтерфікс + іменник	Регіон в якому ведуться бойові дії
das Kriegsverbrechen	Іменник + інтерфікс + іменник	серйозні порушення учасниками воюючої держави норм міжнародного права
das Nazi-Regime	Скорочення + іменник	Націоналістични режим
das Panzerbataillon	Іменник + інтерфікс + іменник	мобільний підрозділ
das Raketenteil	Іменник + інтерфікс + іменник	Частина ракети
Demilitarisierung	Префікс + прикметник + суфікс	
der Angriffskrieg	Іменник + інтерфікс + іменник	загарбницька війна
der Frontabschnitt	Іменник + інтерфікс + іменник	Перша лінія фронту
der Geländegewinn	Іменник + інтерфікс + іменник	Звільнення окупованих територій
der Kampfflugzeugtyp	Іменниковий	Тип винищувача
der Kampfpanzer	Іменник + інтерфікс + іменник	Бойовий танк
der Kriegsbeginn	Іменник + інтерфікс + іменник	
der Marschflugkörper	Іменниковий	крилаті ракети

der Militärsprecher	Іменник + інтерфікс + іменник	Особа, яка робить офіційні повідомлення/звіти від імені військових.
der Nuklearschlag	Іменник + інтерфікс + іменник	
der Völkerrechtsbruch	Іменник + інтерфікс	Міжнародний правопорядок
der Widerstand	Прийменник + іменник	
die "Storm Shadow"-Rakete;	Префіксально- суфіксальний	Штурмова тінь – тип ракет
die Angriffswelle	Власна + загальна назва	Хвилі російських атак
die Atommacht	Іменник + інтерфікс + іменник	Ядержна держава
die Begehung	Іменник + інтерфікс + іменник	
die Feuergruppe	Префікс + дієслово + суфікс	Рятувальники
die Flugabwehr	Іменник + інтерфікс + іменник	ППО
die Flugabwehrrakete	Іменник + інтерфікс + іменник	Зенітна ракета
die Funksprüche	Іменниковий	офіційне повідомлення
die Gegenoffensive	Іменник + інтерфікс + множинний іменник	контрнаступ
die Luftwaffe	Прийменник + іменник	
die Militärangehörigen	Іменник + інтерфікс + іменник	Військовослужбовці
die Militärhilfe	Іменник + інтерфікс + множинний іменник	
die Militärverwaltung	Іменник + інтерфікс + іменник	Військова адміністрація
die Rückeroberung	Прикметник(прислі вник) + іменник	
die Rustungskontrolle	Прийменник + іменник	Контроль над озброєнням
die Shahed-Drohnen	Іменниковий	Шахеда- дрони

die Sicherheitsinteressen	Власна + загальна назва	
die Spezialoperationen	Прикметник(прислівник) + іменник	Спеціальна військова операція
die Streitkräfte	Іменник + інтерфікс + множинний іменник	Збройні сили
die Suchaktion	Дієслово + іменник	Пошуково-рятувальна операція
die Trümmerbeseitigung	Іменник + інтерфікс + іменник	
die Umrüstung	Прийменник + іменник	
die Waffenbegrenzung	Префікс + прикметник + суфікс	обмеження у поставках зброї
die Waffenzusage	Іменник + інтерфікс + іменник	
Division	Іменниковий, суфіксальний	дивізія
Einberufungsbehörde	Збільшення компонентів	Орган призову
Einheitskommandant	Збільшення компонентів	Командир частини
Einmarsch	Префікс + іменник	вторгнення
Entmilitarisierung	Іменниковий, префіксально-суфіксальний	демлітаризація
Entscheidungszentren	Префіксально-суфіксальний	Центри прийняття рішень
Epochenbruch	Іменниковий, Префіксально-суфіксальний	епохальний перелом
Euromaidan	Запозичення	Євромайдан
Fallschirmspringer	Префікс + прикметник + суфікс	
faschistisch	Суфіксальний	Фашистський
FEA	Скорочення	Fernmeldeaufklärung
feindlich	Іменник + суфікс - прикметник	ворожий

Fernmeldetruppe	Префікс + прикметник + суфікс	Телекомунікаційні війська
Filtration	суфіксальний	фільтрація
Fliegermann	Суфіксальний	військовослужбовець авіації
Flugabwehr	Контамінація	
Flugzeug	Контамінація (поєднання 2-х або більше словоформ)	
Flugzeugträgergeschwader	Іменниково- прикметниковий, суфіксальний	авіаносець
freundliches Feuer	Перенос значення	Дружба – обстріл
Fünfhunderter	Числівник	П'ятисоті, п'яні військовослужбовці
gebremster Rückzug	Приметниково- іменниковий	гальмований відступ
Gen	Скорочення	General
Geste des guten Willens	Іменник + прикметник + ієнник	Жест доброї волі, втеча російських військ з окупований територій
gezielter Angriff	Приметниково- іменниковий	цілеспрямований напад
GFÜ	Скорочення	Gefechtsfeldüberwachung
Gleichstromgeneratorenanlage	Іменниковий	Генератор
Goida-a-a-a-a!	Запозичення	Бойовий клич росіян
Hauptzentrum des ultrarechten Extremismus	Іменник + прикметник + іменник	Головний осередок ультраправого екстремізму
Heeresmann	Суфіксальний	військовослужбовець армії
Importsubstitution	Суфіксальний	Імпортозаміщення
Inf	Скорочення	Infanterie
Infanterie	Іменниковий, суфіксальний	Інфантерія, піхота
Junta	Запозичення	хунта
Касаp	Запозичення	кацаp
kasapische Kolorads	Запозичення	кацаpські колоради, російські військові
Käfer	Перенос значення	Жук – індикатор прослуховування
Kämpfer des Guten	Іменник + прикметник	Борці за добро, росіяни у росЗМІ

kaputtbomben	Прикметник + дієслово	
klapok	Запозичення	Хлопок (вибух) на росії
Knall	Іменник	Вибух
Kolorady	Запозичення	Російські війська у Криму
Kreml-Mistvieh	Іменниковий	Кремлівське бидло
Krieger	Префіксально-суфіксальний	Воїн
Kriegführende	Префіксально-суфіксальний	Воючі держави
Kriegskopf	Префіксально-суфіксальний	боєприпас
Kriegskorries	Поєднання основ	Воєнний кореспондент
Kriegsschiff	Іменниковий, префіксальний	військовий корабель
Kriegstechnologie	Іменниковий, префіксальний	військова технологія
LAS	Скорочення	Luftabwehrsystem
Luftlandetrupp	Іменниковий, суфіксальний	повітряно-десантний загін
Marinemann	Суфіксальний	військовослужбовець морської піхоти або флоту
Militärhauptquartier	Іменниково-прикметниковий	Військова-штаб квартира
Mobilisierung	Дієслівний, суфіксальний	мобілізація
Mordor	Перенесення значень	Росія
Moskal	Запозичення	Громадянин Росії
Nachrichtendienst	Контамінація	
Navigator	Метонімічне перенесення	Штурман
Navy	Метонімічне перенесення	Флот, військово – морські сили
Nullpunkt	Поєднання основ	Нуль
Offizier	Суфіксальний	Офіцер
Okkupanten	Суфіксальний	Окупант, російський солдат
Orks	Перенесення значень	Орк, російський солдат
Paljanyzja	Запозичення	паляниця

Panzerabwehr	Префікс + прикметник + суфікс	Протитанковий захи
Panzerdivision	Контамінація	Бронетанковий дивізіон
Panzereinheit	Збільшення компонентів	Бронетанкове угруповання
Panzertrupp	Іменниковий, суфіксальний	танковий загін
PAR	Скорочення	Panzerabwehrrakete
peregruppirowka	Запозичення	Відступ
Pz	Скорочення	Panzer
ranghoch	Іменник + прикметник	
Raschismus	Суфіксальний, запозичення	Політична ідеологія в Росії
Raschisten	Суфіксальний, запозичення	Прихильнии російської ідеології
Raska	Запозичення	Зневажлива назва Росії
Rettungstrupp	Іменниковий, суфіксальний	загін рятувальників
Rückstoßdämpfungssystem	Іменниковий, суфіксальний	система компенсації віддачі
Russophobie	Прикметник + іменник	русофобія
Rüstung	Іменниковий, суфіксальний	озброєння
Rüstungslieferung	Іменниково- дієслівне, суфіксальний	Поставка бронежелетів
Sanitätstrupp	Іменниковий, суфіксальний	загін медичного обслуговування
schlagkräftig	Іменник + прикметник	
Schmutzige Bombe	Прикметник + іменник	Брудна бомба
Schwanz	Перенос значення	Хвіст – запальник
Separatisten	Запозичення, префіксально- суфіксальний	Сепаратист
Sondereinsatztrupp	Іменниковий, префіксальний	загін сил спеціальних операцій
Sonderoperation	Префіксально- суфіксальний	Спеціальна військова операція

Teilmobilmachung	Префіксально-суфіксальний	Часткова мобілізація
Unbemannt	Прикметниковий, префіксально-суфіксальний	безпілотний
Unterseeboot	Префікс + прикметник + суфікс	
Vatnik	Запозичення	символ радянсько-російської світової експансії.
Verfassungsautorität	Збільшення компонентів	Конституційна влада
Verschleppung	Префікс + дієслово + суфікс	
Verteidigung	Іменниковий, суфіксальний	оборона
völkerrechtswidrig	Іменник + інтерфікс + прикметник	
Vormarsch	Префікс + іменник	
Vorstoß	Префікс + основа дієслова	
vorstoßen	Префікс + дієслово	
Waffengeschenke	Іменниковий, поєднання основ	подарунки у вигляді зброї
Wehrmann	Суфіксальний	військовослужбовець
zurückerobern	Прислівник + дієслово	
zurückgewinnen	Прислівник + дієслово	
zurückrudern	Прислівник + дієслово	
Zweihundert	Числівник	Двохсоті

ZUSAMMENFASSUNG

Im heutigen Alltag, vor dem Hintergrund geopolitischer und geostrategischer Veränderungen, wirken sich militärische Konflikte, politische Krisen und soziokulturelle Veränderungen auf die Entwicklung der Sprache aus, auch auf die Terminologie des militärischen Diskurses.

Die Einführung neuer Technologien, veränderte strategische Ansätze, Cyberangriffe und hybride Kriegsführung sind nur einige der Faktoren, die eine Aktualisierung der militärischen Terminologie und das Aufkommen neuer lexikalischer Elemente erfordern, um die neuen Realitäten korrekt wiederzugeben. Während der militärischen Konflikte haben die ukrainische und die deutsche Sprache intensive Veränderungen und den Verlust etablierter Verbindungen erfahren und wurden mit neuen Wörtern und Ausdrücken angereichert, die die Besonderheiten militärischer Aktivitäten und die aktuellen politischen Realitäten widerspiegeln.

Die Sprache ist eine der wichtigsten Komponenten der Kultur. Sie reagiert und verändert sich in Abhängigkeit von den Ereignissen. So hat sich die Sprache in den letzten zehn Jahren infolge des russisch-ukrainischen Krieges, der 2014 begann, erheblich verändert.

Die Rolle der Neologismen in der Sprache ist bedeutend und vielschichtig, was ihren Einfluss auf die Entwicklung des sprachlichen Ausdrucks und die Wiedergabe der modernen Realitäten bestimmt. Neologismen helfen der Sprache, sich an die sich schnell verändernde Welt anzupassen, indem sie neue Konzepte, Phänomene und Trends ausdrücken, die sich aus dem wissenschaftlichen und technologischen Fortschritt, den sozialen Veränderungen und den kulturellen Verschiebungen ergeben.

Die Sprache als mentales Phänomen wird sowohl von individuellen internen als auch von externen Faktoren der sozialen Existenz beeinflusst. Neologismen sind soziokultureller Natur, und ihre Entstehung ist ein natürlicher Prozess der subjektiven Reflexion der Realität im Kontext der sozialen Existenz.

Betrachtet man das Vokabular, das in der beruflichen Tätigkeit verwendet wird, so gibt es in jedem Bereich spezielle Begriffe, Redewendungen, Neologismen und Professionalismen, die nur in einem bestimmten Bereich existieren, z. B. in der Politik, im Militär, in der Wirtschaft und anderen.

Die Militärsprache umfasst ein komplexes System, das spezifische militärische Terminologie und militärische Umgangssprache kombiniert. Das Begriffssystem entwickelt sich ständig weiter und verändert sich durch das Auftauchen neuer Realitäten und Konzepte. Militärische Begriffe durchdringen verschiedene

Bereiche des gesellschaftlichen Lebens, was die Bedeutung der Untersuchung dieses sprachlichen Phänomens unterstreicht.

Die militärische Terminologie stellt eine eigene Reihe von Konzepten dar und besticht durch ihre hoch entwickelte lexikalische und semantische Struktur. Innerhalb des terminologischen Teils des militärischen Wortschatzes gibt es eine Systematik der Lexeme, die sich in den Phänomenen der Polysemie, Synonymie und Antonymie ausdrückt. In diesem System werden die Begriffe in paradigmatischen Beziehungen gehalten, was es uns ermöglicht, lexikalische und semantische Gruppen zu bestimmten Themen auf der Grundlage der Hauptlexeme einer bestimmten Gruppe von Begriffen zu unterscheiden.

Die neologistische ukrainische und deutsche Militärterminologie zeichnet sich durch direkte Sprachkontakte mit der englischen Sprache aus. Die Entlehnung englischer Begriffe in das ukrainische und deutsche Militärvokabular ist erst in jüngster Zeit zu beobachten.

Der militärische Diskurs ist durch doppelte Begriffe gekennzeichnet, was sich durch die Internationalität der militärischen Terminologie und die Verwendung einer Reihe von Entlehnungen neben bestehenden Begriffen in der Sprache erklärt.

Das Streben nach sprachlicher Sparsamkeit ist insbesondere durch die Reduzierung komplexer Begriffe, die Verwendung von Abkürzungen und Slang sowie die Vereinfachung terminologischer Einheiten durch assoziative Benennungen gekennzeichnet.

Das Lexikon des militärischen Wortschatzes wird auch durch Ableitungsprozesse erweitert. Die produktivsten unter diesen Prozessen sind morphologische Methoden wie Affixierung und Stemming. Es ist besonders wichtig, die Bildung der ukrainischen Militärterminologie zu analysieren, da dies Auswirkungen auf das Erreichen der Äquivalenz in der Übersetzung hat. Die Kenntnis der militärischen Angelegenheiten beider Länder ist eine Schlüsselkomponente der Übersetzungskompetenz, da der Übersetzer mit den terminologischen Systemen beider Sprachen interagiert.

Die militärische Terminologie wird durch Änderungen der Semantik und des funktionalen Zwecks von Wörtern unter Verwendung der internen Wortbildungsressourcen der Sprache ergänzt. Veränderungen in lexikalischen Elementen, insbesondere bei polysemen Wörtern, werden durch das Überdenken traditioneller Bedeutungen und die Änderung ihrer Korrelation deutlich. Ein wichtiger Teil dieses Prozesses ist die Verwendung von Metaphern in der militärischen Terminologie.

Der militärische Wortschatz neigt dazu, semantische Modifikationen der allgemeinen Schriftsprache und der Fachdialekte hervorzurufen und zeigt eine Tendenz zur Integration in verschiedene Bereiche unserer Gesellschaft

Die Untersuchung der strukturellen und semantischen Merkmale von Neologismen im militärischen Diskurs der deutschen und ukrainischen Sprache hat eine Reihe von wichtigen Erkenntnissen erbracht. Die militärische Terminologie entwickelt sich dynamisch, wird aktiv mit neuen lexikalischen Elementen angereichert und transformiert traditionelle Bedeutungen mit Hilfe interner Wortbildungsmechanismen der Sprache. Dieser Prozess wird von der aktiven Verwendung von Metaphern in der militärischen Terminologie begleitet, die nicht nur zur Erweiterung, sondern auch zum Überdenken von Bedeutungen beiträgt.

***Stichwörter:** militärischer Diskurs, strukturelle und semantische Merkmale, Neologismus, militärischer Begriff, Fachsprache, Krieg.*

Декларація
академічної доброчесності
здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ

Я, Кобякова Вікторія Сергіївна, студент(ка) 2 курсу магістратури, форми навчання денна, факультету іноземної філології спеціальність 035 Філологія, освітньо-професійна програма Германські мови та літератури, (переклад включно), перша - німецька, електронної пошти vzgodal19@gmail.com,

- підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Структурно-семантичні особливості неологізмів у мілітарному дискурсі німецької та української мови» ___ відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлений/ознайомлена;

- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

- згоден/згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою Інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата _____ Підпис _____ ПІБ (студент) _____